

Utdanning
Nr. 2, 14. februar 2025

Miriam's siste sjanse

Én matteeksamen kan
knuse lærerdrømmen.

INNHold

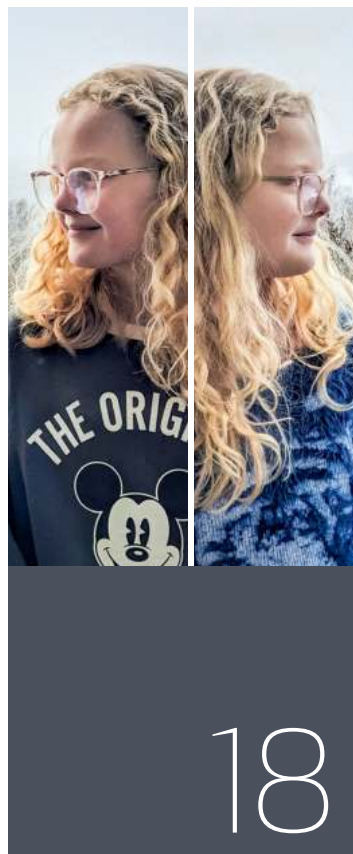
Firedagersuke og tre nye ansatte

– Nå driver vi barnehage slik barnehage skal drives, sier Una Charlotte Øien.

Twillingspørsmåla

Her kan du lese om fleirlingar og om dei treng ein klasseromvegg imellom seg, eller om dei bør vere saman heile tida.

I fineste festdrakt

Detaljene må sitte når det er skoleball. Maren Hovdal fjerner hundehår fra datteren Tomine Breives kjole.

«Øve, øve, jevnt og trutt og tappert»

André Krokum Namork minnes eleven med et pågangsmot verdig sangen «Mot i brystet».

Mer konkrete læreplaner

Statsråd Kari Nessa Nordtun (Ap) ser ut til å ønske en læreplanreform som sikrer et felles minimum av kulturell kanon, skriver Are Bøe Pedersen.

Etterlyser tall på lærerløse timer

Ifølge tillitsvalgte og lærere forekommer lærerløse timer ofte, men ingen vet hvor ofte.

LEDER

Strøkent opplegg

«Lærere gjør det med to ukjente», stod det på koppen jeg kjøpte til moren min en jul for mange år siden. Jeg var kanskje åtte-ni år og skjønte ikke grovisen. Ikke skjønte jeg oppgaven det var tegning av heller. Både x og y. Det hadde jeg ikke lært om ennå.

Det er først fra femte trinn at x- og y-ene melder seg i særlig grad i skolen. Før det handler algebra om å forstå tallrekker, se mønstre og kanskje regne ut et pluss- eller minusstykke med et ukjent tall. Likevel må alle lærere som skal undervise i småskolen bestå en eksamen i algebra, eller nasjonal deleksamen i matematikk, som den heter. Det må de derimot ikke om de skal undervise 5.-10. trinn. Da er det bare de som velger matematikk som fag som må ta denne eksamenen.

Svært mange av dem stryker, spesielt første gang, og spesielt mange blant 1.-7.-studentene.

Miriam Joy Elder er en av dem. Den amerikanske jenta med norske røtter har en drøm: Hun vil jobbe som lærer i småskolen. Men nå har hun strøket på deleksamen i matematikk fire ganger. Hun har fått én siste mulighet. Står hun ikke nå, får hun ikke levere masteroppgaven: Fem års studier blir til ingenting.

Målet med denne eksamensordningen er å heve kompetansen i algebra. Norske elever skårer dårlig der. Og tanken er vel at de som underviser de yngste, vil bli nødt til å ta mattetimer også, selv om det ikke er faget de har sin fordypning i. Men da virker det samtidig rart at studentene må bestå en eksamen der algebranivået er langt høyere enn det elevene lærer på 1.-4. trinn.

Vi må sikre oss kompetanse i skolen. Men spørsmålet er om svaret på denne eksamenen blir negativt, og at vi også går glipp av mange dyktige lærere.

Hold deg oppdatert på

UTDANNINGSNYTT

Kaja Mejlbo, ansvarlig redaktør

ARBEIDSRETT

– Jeg reagerer på måten FUS prøvde å komme seg unna på istedenfor å si at de har gjort en feil og stå til ansvar for det, sier Kirstimaria Rontti.

Fikk ikke jobben fordi hun var gravid

Styreren i barnehagen ga Kirstimaria Rontti beskjed om at fødselspermisjonen var grunnen til at hun ikke ble tilbudt jobben som pedagogisk leder.

Tekst og foto: Bjørn Asle Grimstad

Våren 2023 var Kirstimaria Rontti gravid og på jobb jakt. Den ferske barnehagelæreren hadde inntil da jobbet i Oslo. Nå håpet hun å finne en arbeidsplass nærmere der hun bodde, i Lillestrøm kommune. Hun så på det som et lykketreff da hun ble tipset om en ledig stilling i FUS Lindeberg, rett i nærheten.

– Jeg hadde hørt veldig mye bra om FUS, og spesielt denne barnehagen. Jeg tenkte at det ville være et perfekt sted å jobbe, særlig siden det var såpass nær der vi bodde, sier hun.

Før intervjuet ringte hun barnehagen for å fortelle at hun var gravid. Hun ville vite hvordan

det kunne passe inn, blant annet med tanke på permisjon.

To uker etter intervjuet fikk hun en e-post fra styreren. Der stod det at barnehagen trenger en pedagog allerede fra august og ut barnehageåret. «Det betyr at jeg dessverre ikke kan tilby deg denne stillingen» skrev styreren og beskrev deretter hvorfor: «Du ga et godt inntrykk og jeg er sikker på at du har mye å tilføre oss, men jeg må prioritere stabilitet (tenker da på at du kun kommer til å være hos oss i kort tid før du forsvinner i permisjon)».

– Jeg ble sjokkert og lei meg. Jeg så ikke for

meg at noe sånn kunne skje i Norge. I alle fall ikke i barnehagebransjen, hvor det hovedsakelig er kvinner som jobber. Mange får jo barn, forteller Kirstimaria Rontti.

– Så ble jeg stressa, for jeg stod jo uten jobb.

Siden har FUS påstått at det var en feil i stillingsutlysningen, at det egentlig ikke var en fast jobb, men et vikariat. Det kommer fram i dokumentene fra Diskrimineringsnemnda.

I oktober i fjor kom nemnda fram til at barnehagen brøt loven da de valgte å ikke tilby Rontti jobb på grunn av graviditeten. Hun ble tilkjent 60.000 kroner som erstatning for de tre månedene hun ikke hadde jobb.

Monica Johnsen, pressekontakt i FUS-kjeden, skriver i en e-post at de tar kjennelsen til seg.

– Dette er en veldig lei sak. FUS har som mål å være en inkluderende og rettferdig arbeidsplass, men akkurat i dette tilfellet har vi ikke gjort en god nok jobb. Vi beklager den belastningen Kirstimaria har opplevd.

Utdanningsnytt har også kontaktet styreren i Lindeberg FUS barnehage på e-post og SMS, men har ikke lyktes å få noen kommentar.

Var eneste kvalifiserte søker

At det egentlig var et vikariat, hadde Rontti ikke hørt om, verken i intervjuet, e-post eller telefon, forteller hun. I kjennelsen står det også at det var en annen kvalifisert søker til jobben. Men da denne trakk seg, var Rontti

eneste kvalifiserte søker til jobben.

Etter intervjuet søkte barnehagen om dispensasjon for at en ikke kvalifisert ansatt kunne gå inn i rollen som pedagogisk leder. I søknaden til kommunen opplyste barnehagen ikke at Rontti, som er en kvalifisert søker, hadde vært til intervju.

Ikke før Rontti tok kontakt med Utdanningsforbundet Lillestrøm, gikk det opp for den ferske barnehagelæreren hva som hadde skjedd.

– Jeg tenkte at det var synd, men ikke at det var diskriminering. Nå har jeg landa på at det ikke er jeg som har gjort noe feil. Men det tok tid å komme dit, sier Kirstimaria Rontti.

En rekke ganger sendte hun spørsmål til styren i barnehagen om det var permisjonen som var årsak til at hun ikke fikk jobben, eller om noen var bedre kvalifisert.

Da Diskrimineringsnemnda behandlet saken, møtte Rontti representanter fra FUS og styren i barnehagen i et videomøte. Hun hadde med seg fire fra Utdanningsforbundet Lillestrøm.

– Jeg reagerer på måten de prøvde å komme

seg unna på istedenfor å si at de har gjort en feil og stå til ansvar for det, sier Kirstimaria Rontti, som nå jobber i en kommunal barnehage i Oslo.

Tror mange saker ikke blir meldt

– Ut fra det medlemmet fortalte, tenkte vi umiddelbart at det hun ble utsatt for hørt ut som diskriminering. Det er ingen tvil om at dette er en jobb Rontti kunne fått, sier Lene Skjønhaug, hovedtillitsvalgt i Utdanningsforbundet Lillestrøm.

Skjønhaug tror mange arbeidstakere og arbeidsgivere ikke kjenner til rettighetene for gravide, og at mange saker dermed går under radaren.

– Vi er veldig glade for at vårt medlem fikk medhold. Kjennelsen slår fast at når barnehager får en kvalifisert søker, skal ikke graviditet stå i veien for en ansettelse, sier hun.

Skjønhaug deler Ronttis inntrykk fra møtet med ledelsen i barnehagen, og representanter fra FUS, om at de prøvde å argumentere seg bort fra at de hadde gjort noe feil.

– De pekte spesielt på at det var et vikariat og

Kjennelsen slår fast at når barnehager får en kvalifisert søker, skal ikke graviditet stå i veien for en ansettelse.

Lene Skjønhaug, hovedtillitsvalgt

ikke en fast ansettelse. Men de virket ikke klar over at man uansett ikke kan diskriminere på grunn av graviditet, avslutter Lene Skjønhaug.

Digital technologies in classrooms today

What leadership is needed in the future?

8 APRIL 2025 KISTAMÄSSAN, STHLM

REGISTER HERE TO GET
A 10% DISCOUNT!

MARTE
BLIKSTAD-BALAS

Professor at
University of Oslo

by EASYFAIRS

Partners

Sveriges Lärare

SVERIGES SKOLLEDARE

Swedish Edtech Industry

INTERNET STIFTELSEN

Skolverket

SPSM

Sponsor Nordic Track

ATGA

STATSRÅDSSKIFTE

Krav til ny minister: – Bedre finansiering av praksisstudiene

Studenter og lærere håper utdanningen vil få et løft med ny minister.

Tekst: Dina Jeanette Danielsen

– Vårt krav til den nye statsråden og Arbeiderpartiet er at de må fortsette å vise alvor og prioritere lærerutdanning i tiden fremover, sier leder av Lærerstudentene, Kaspars Halkjelsvik.

Sigrun Gjerløw Aasland (46) ble 4. februar utnevnt til Norges nye minister for forskning og høyere utdanning. Aasland overtok etter Oddmund Løkensgard Hoel (Sp) da Senterpartiet gikk ut av regjeringen.

– Vi har lenge etterlyst en større satsing på heltidsstudentene som tar sin lærerutdanning på campus, og vi gleder oss til å høre hva Aasland ønsker å gjøre for å sørge for at flere vil ta lærerutdanning, sier Halkjelsvik.

Håper på et praksis-løft

Lærerstudentenes leder mener det er viktig at regjeringen følger opp arbeidet med å løfte kvaliteten på praksisen til lærerstudentene.

– I dag opplever lærerstudenter, på tvers av lærerutdanningene, at kvaliteten de møter i praksis, er veldig varierende.

Halkjelsvik peker på finansieringsmodellen der lærestedene må betale for praksisdelen av utdanningen selv.

– Vi ønsker at det skal øremerkes midler til praksisen, slik at kvaliteten i denne viktige delen av studiene løftes i hele landet.

Halkjelsvik forteller at universitetene og høyskolene lenge har etterlyst mer ressurser for å gjøre lærerutdanningene mer praksisnær.

– Det er et behov for en bedre finansiering av praksisstudiene for at lærerstudentenes første møte med yrket vi skal ut i, er så godt som mulig. Dette er i vår mening noe av det viktigste vi kan gjøre for å sørge for at flere vil bli lærere.

4. februar tok Sigrun Gjerløw Aasland over som minister for forskning og høyere utdanning etter Oddmund Løkensgard Hoel.

Leder i Utdanningsforbundet, Geir Røsvoll, har også forhåpninger om et fortsatt godt samarbeid.

– Vi er spesielt opptatt av at det er ei skjebnetid for lærerutdanningene. Søkertallene er lave, og kutta i universitet- og høyskolesektoren rammer derfor lærerutdanningene dobbelt.

Ønsker flere plystrende lærere

Røsvoll håper den nye statsråden vil prioritere å satse på lærerutdanningene og opprettholde høye krav til kvaliteten i utdanningene.

– Jeg vil at det skal være flere lærere som plystrer i gangene på skolen. Vi må derfor sammen bidra til at læreryrket har rammer og ressurser som gjør at flere velger lærerutdanning og tar jobb i barnehager og skoler.

BAKGRUNN

Sigrun Gjerløw Aasland

- født 11. februar 1978
- statssekretær i Klima- og miljødepartementet
- tidligere daglig leder i miljøstiftelsen Zero
- tidligere nestleder i Tankesmien Agenda og har bakgrunn fra Econ, Norfund, analyseselskapet Damvad og Verdensbanken
- mastergrad i økonomi og internasjonale relasjoner (NTB)

Nordea

Medlemstilbud på billån fra Nordea

Som medlem av Utdanningsforbundet får du et av
Norges beste billån, med rente fra 6,35 %

Søk lån til bil, MC og caravan på
nordea.no/billån

Priseksempel: Eff. rente 8,09 %, kr 150.000 o/5 år,
etableringsgebyr kr 2200. Tot: kr 181.638,-

Matte- prøvelsen

Lærerstudenter stryker i hopetall på én matematikkeksamen. Etter sju års studier er det ikke sikkert Miriam får levere masteroppgaven.

Tekst: Dina Danielsen Foto: Fartein Rudjord Grafikk: Kristin Slotterøy

Miriam Joy Elder (27) kommer fra solfylte California. Nå bor hun i et kollektiv i Oslo, i en over hundre år gammel bygård hvor det trekker fra vinduene. Ei svart-hvit lusekofte med blanke hemper er redningen.

– Mamma strikket den til seg selv da hun var ung.

Over kommoden på rommet henger et maleri av ei fele og det norske flagget. I bokhylla står en samling pensumbøker til mastergraden, side om side med barnebøker hun håper å bruke i undervisningen på småtrinnet. Miriam har lenge drømt om å bli lærer i Norge.

– Å jobbe som lærer er et kall. Jeg kan ikke se for meg å gjøre noe annet i livet og blir trist hver gang jeg tenker at jeg kanskje må se meg om etter en annen jobb.

Hun mangler nemlig fem studiepoeng for å få levert masteroppgaven – og dermed bestå.

Fire ganger har hun strøket på den nasjonale deleksamenen i matematikk for 1.–7. trinn. Tre av gangene var hun bare ett poeng unna å bestå.

Nå kan hun ende opp uten vitnemål etter fem år ved NLA Høgskolen.

– Siden jeg flytta til Norge i 2018, har jeg jobba mot dette. Jeg har tatt opp masse lån. Det blir en stor økonomisk belastning for meg. Og for den norske stat. Jeg får heller ingen bachelorgrad siden dette er en integrert mastergrad. Jeg står igjen uten noe som helst.

Høy strykprosent

Nasjonal deleksamen i matematikk ble innført i 2019. For studenter på Grunnskolelærerutdanningen 1.-7. (GLU 1.-7.) er prøven obligatorisk. På Grunnskolelærerutdanningen 5.-10. er det kun studentene som har valgt faget matematikk som må opp til eksamen. Prøven er omstridt.

Noen mener den sikrer kvaliteten på lærerutdanningen, andre at kravet er for strengt og ekskluderer dyktige framtidige lærere. Våren 2023 strøk 40 prosent av alle studenter ved grunnskolelærerutdanningen (GLU) 1.-7.-trinn nasjonalt, hvis man legger sammen tallene for både ordinær- og kontinuasjonseksamen.

De siste årene har prøven vært konsentrert om algebra. Målet er å styrke studentenes kompetanse, og på sikt også elevenes. Norske elever har nemlig prestert dårlig på algebraisk forståelse i internasjonale undersøkelser.

Miriam syns det hviler et ekstra ansvar på utdanningsinstitusjonene når de vet at dette er noe særskilt mange studenter sliter med.

– Jeg har spurt NLA Høgskolen flere ganger om de kan gi ekstra hjelp, men svaret har vært at de ikke har kapasitet eller økonomi til det.

Prøven måler ikke bare hvor god man er i matematikk, men også hvordan man bryter ned et mattestykke og forklarer det til elevene.

Ellef Fange Gjelstad er høgskolelektor i matematikk ved lærerutdanningen til NLA og ansvarlig for kurset som leder frem mot nasjonal deleksamen på skolen. Han sier til Utdanning at han ikke kan kommentere enkeltsaker. Men på generelt grunnlag mener han at de gir god støtte til elever i forkant av eksamen.

– Vi jobber aktivt med dette og tester stadig nye metoder – også i inneværende semester.

Han trekker frem at NLA er en liten skole, og dermed har god undervisningstid, og at de har produsert læremidler til faget som også brukes av andre institusjoner. I tillegg fremhever Gjelstad at de har en ekstra «forkunnskapstest» før eksamen.

Drømmen om Norge

Miriam ser for seg å jobbe på småtrinnet. Hun har lang erfaring som både svømmelærer og frivillig i kirken under barnearrangementer. Hun vokste opp i California, med norsk mor

og amerikansk far og tre søsken.

Som 18-åring flyttet hun alene til Oslo for å begynne på Rønningen folkehøgskole. Der fikk hun seg skeive venner for første gang og lærte om farene med global oppvarming.

– Året ble ikke lett, men jeg hadde enorm personlig vekst. Alle meningene mine og min forståelse av verden endret seg eller ble utfordret.

Etter folkehøgskolen dro hun tilbake til USA, men innså fort at hun var blitt forelsket i Norge.

Hun hadde ett mål: dra tilbake for å bli lærer.

Da måtte hun lære seg å skrive og lese norsk først. Men dét skulle vise seg å bli hennes minste problem. Siden amerikansk videregående skole ikke tilsvarer det norske systemet, måtte Miriam ta opp flere fag som privatist. Prosessen tok to år.

Da Miriam endelig kom inn på lærerutdanningen i 2020, var det midt under koronapandemien.

– Det ble en veldig tøff start, men jeg hadde

Å jobbe som lærer er et kall. Jeg kan ikke se for meg å gjøre noe annet i livet

Miriam Joy Elder

jobba så hardt for å komme inn. Og jeg kunne ikke se for meg å gjøre noe annet.

Fikk dyskalkuli som voksen

Allerede førsteåret fikk Miriam vite at hun måtte bestå den nasjonale deleksamenen i matematikk for å få vitnemål. Selve prøven kom ikke før tredje semester. Men siden matte alltid hadde vært vanskelig for henne, begynte hun å forberede seg tidlig.

Da hun strøk første gang, var hun i godt selskap. Nesten halvparten av alle forsøkene på å ta den eksamen den våren, endte med stryk. Det gjorde at Miriam fortsatt var ved godt mot da hun prøvde andre gang.

Med seg til Norge hadde hun en B på vitnemålet i matte og trua på at hun skulle klare det.

– Jeg gikk på en liten skole i USA og fikk tilpasninger. Blant annet fikk jeg ta algebra over to år, i stedet for ett år.

Hun har også fått B i to andre matematikkfag

i Norge – blant annet på en muntlig eksamen. Hun mener dette viser at hun er i stand til å både forstå og forklare matematikk. Men hun må jobbe dobbelt så hardt som med de andre fagene. Etter hvert fikk hun diagnosen mild dyskalkuli, en lærevanske som sammenlignes med dysleksi, men som gjelder tall.

Diagnosen utløser et krav om mer tid på eksamen. Men Miriam føler ikke det har hjulpet.

– Jeg har sett gjennom besvarelsene mine, og feilene er ofte småting. For eksempel fikk jeg null poeng på en oppgave fordi jeg skrev ”alle tall” i stedet for ”alle hele tall”. Det er ofte svært få feil i selve matten.

Går utover andre fag

Miriam mener hun har ofret mye for denne matteprøven. Innsatsen hun har lagt ned for å bestå, har gått ut over læringsutbytte i flere av de andre fagene.

– Jeg har alltid vært skoleflink, men matte har

vært vanskelig uansett hvor mye jeg har øvd. Jeg har hatt privattimer, jobbet med bestefaren min som er tidligere ingeniørlærer ved NTNU, og lest mer til denne eksamenen enn til noen andre fag, forteller hun.

Det er som regel først når elevene kommer til femtetrinn at de begynner med algebra. Ofte får de også en faglærer i matematikk rundt samme tidspunkt.

– Det er mye vanskeligere matte enn jeg noensinne kommer til å undervise i hvis jeg jobber på småtrinnet, mener Miriam.

– *Burde det ikke være et kvalitetskrav som er likt for alle?*

– Jeg mener det bør finnes bedre måter å gjøre det på enn en eksamen som er mindre enn to prosent av hele studiet.

– *En lege må jo bestå anatomi for å bli lege, det hjelper jo ikke at man bare er god med folk?*

– Forskjellen er at en lege kan drepe noen med feil anatomikunnskap, mens jeg dreper

Deleksamen i matematikk er obligatorisk for alle studentene på GLU 1.-7. På GLU 5.-10. er det kun studentene som har valgt matematikk som tar denne eksamenen. Den utgjør fem studiepoeng under emnet «Matematikk 1» med temaet «algebraisk tenkning», ifølge Nokut. Internasjonale tester som PISA og TIMSS viser at norske skoleelever er svakere i algebra enn elever i andre nordiske land.

Ifølge læreplanen introduseres algebra i de ulike trinnene slik:

1.-4. trinn (tidlig algebraisk tenkning)

Selv om begrepet "algebra" ikke eksplisitt brukes, legges grunnlaget for algebraisk forståelse gjennom:

- Mønstre og sekvenser:

F.eks. "Hva kommer etter 2, 4, 6, ...?"

- Ukjente tall i enkle regnestykker:

F.eks. "Hva må legges til 3 for å få 7?" ($3 + _ = 7$)

- Regnestrategier: Bruk av omgruppering og forståelse av tallforhold.

5.-7. trinn (introduksjon til algebra)

På dette trinnet begynner elevene å bruke bokstaver for å representere ukjente tall og enkle algebraiske uttrykk:

- Løsning av enkle ligninger:

F.eks. $x + 5 = 12$, hvor elevene må finne x .

- Mønsterforståelse: "Hvis et mønster starter med 3 og øker med 2 hver gang, hva er det 5. tallet i sekvensen?"

- Enkle formler: F.eks. omkrets av en firkant $O = 4s$ der s er sidelengden.

8.-10. trinn (videre utvikling av algebraiske ferdigheter)

Elevene begynner å jobbe

mer systematisk med algebra:

- Løsning av likninger med flere ledd:

F.eks. $3x - 7 = 2x + 5$.

- Faktorisering og kvadratsetninger:

F.eks. $(x + 2)(x - 3)$.

- Funksjoner: Lineære funksjoner som $y = 2x + 3$ og enkle kvadratiske funksjoner.

Kilder: Utdanningsdirektoratet og Nasjonalt organ for kvalitet i utdanningen (Nokut). Sammenfatningen er laget ved hjelp av ChatGPT.

Utdrag fra nasjonal deleksamen for grunnskolelærer-utdanningen GLU 1-7 fra høsten 2023:

Oppgave 7

To elever studerer en tabell der noen x - og y -verdier for en funksjon er skrevet inn. De skal finne ut hvilken y -verdi som svarer til $x = 6$, altså hva som skal stå i stedet for spørsmålstegnet i tabellen.

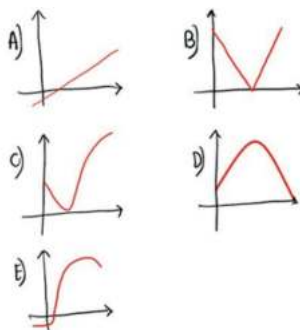
x	2	3	4	5	6
y	12	8			?

Elev 1 mener tallet skal være -4 fordi det synker med 4 hver gang.

Elev 2 mener derimot at tallet skal være 4 fordi $2 \cdot 12$ er 24, $3 \cdot 8$ er 24 og $6 \cdot 4$ er også 24.

- a) Vurder og begrunn om hver av elevene kan ha rett.

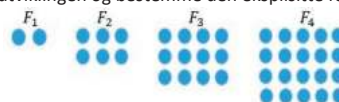
- b) Oppgi hvilken skissert graf (A-E) og situasjonsbeskrivelse (1-5) som hører sammen. Du trenger ikke å begrunne svaret ditt.

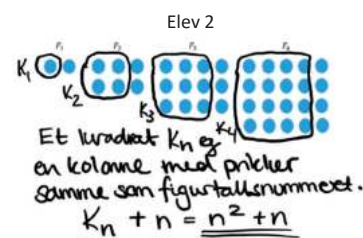
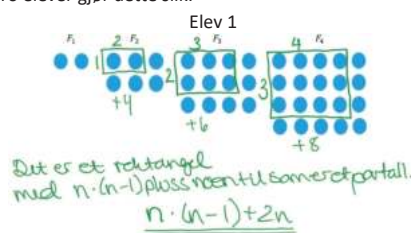
- 1) Verdien av en bil sank frem til den ble veteranbil, og deretter steg verdien til over prisen den ble kjøpt for
- 2) Temperaturen til en frossen pizza fra den tas ut av frysen, stekes og til den blir servert
- 3) Fortjenesten etter antallet solgte enheter av en vare
- 4) Høyden over bakken for en ball som kastes og frem til den lander
- 5) Farten til en ball, fra den kastes rett opp, og frem til rett før den lander

Oppgave 8

Elever skal beskrive mønsterutviklingen og bestemme den eksplisitte formelen til figurene:

To elever gjør dette slik:

- a) Bruk symbolsk algebra til å avgjøre om formlene som elevene har kommet frem til er ekvivalente.

- b) Beskriv mønsterutviklingen og bestem den eksplisitte formelen på to andre måter.

Resultater

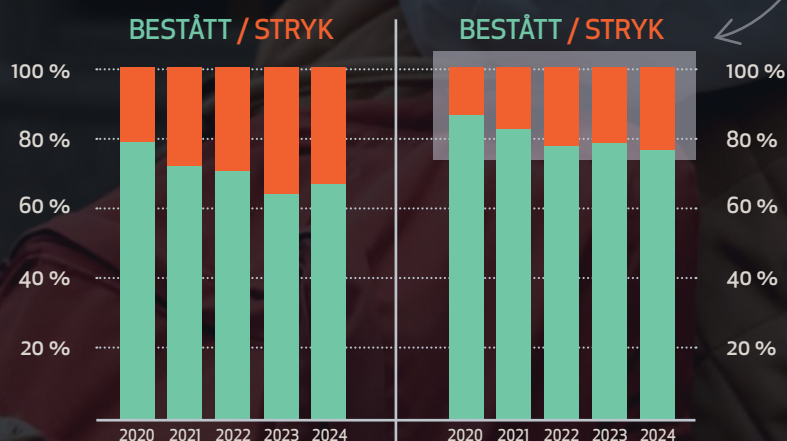
Nokut har resultater for eksamenene tatt vår og høst. De skiller ikke mellom ordinære forsøk og kontinuasjons-eksamener. I vår grafikk har vi slått sammen vår- og høstresultatet og regnet ut et resultatet for hvert år.

Studentene ved GLU 5.-10. trinn har hatt lavere strykprosent på samtlige deleksamener i matematikk siden 2020.

Grunnskolelærerutdanningen ...

... 1.-7. trinn

... 5.-10. trinn

Kilde: Nokut

Våren 2023 strøk
4 av 10 studenter ved
GLU 1.-7. trinn ...

... mens 2 av 10
studenter ved
GLU 5.-10. trinn
strøk.

Deleksamen
i matematikk utgjør

1,7 %

av totalt antall
studiepoeng
(5/300)

ikke en elev med en litt klønete forklaring i matte. Er man en god lærer, skjønner man når elevene er forvirra, og endrer forklaring.

Vanligvis får studentene bare tre forsøk på å bestå nasjonal deleksamen i matematikk. I særlige tilfeller kan studenter få innvilget et 4. eksamensforsøk. På grunn av spesielle omstendigheter har Miriam nå fått innvilget et femte forsøk. Består hun nå, får hun levere masteroppgaven i november.

– Nå er det virkelig siste forsøk, og da har jeg vært heldig. Heldigere enn sikkert noen andre lærerstudenter i Norge.

Hvis hun ikke består, skal hun prøve å sette sammen en bachelorgrad av de fagene hun har i dag, eller muligens søke et masterstudium i spesialpedagogikk. Hvis det går, da. Det vet hun ikke ennå. Nå håper hun på en større endring, slik at ingen ender i samme situasjon som henne. Slik at hun kanskje en dag kan bli lærer, hvis siste forsøk ryker.

Omstridt prøve

Per-Odd Eggen, leder av Skolelaboratoriet ved

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet (NTNU), er kritisk til nasjonal deleksamen i matematikk. Han mener prøven ikke tester de ferdighetene som er viktigst for å bli en god lærer.

– Hovedinnvendingen min er at dette er den ene enkeltprøven som er diskvalifiserende. Det bør ikke være matematikkutdannere alene som utformer den, men noen som ser hele skolen under ett, sier Eggen.

Han mener også eksamensformen er utformet på en måte som ikke er hensiktsmessig for lærerstudenten. Han kritiserer flere av eksemplene i tidligere prøver, og mener oppgavene er lite relevante, språket er upresist, og gjør det vanskelig å bedømme om man er en god lærer eller ikke.

– En firetimers individuell eksamen, er det slik vi tenker at skolen skal fungere? At en lærer skal ha kort tid og ikke kunne samarbeide? For meg gir det ingen mening.

– *Er det ikke viktig at lærere kan nok algebra slik at vi kan hevde oss mer internasjonalt?*

– Det viktigste er at lærere kan håndtere elever, drive klasseledelse, skape motivasjon og

gode klassemiljø. Hvis man ikke mestrer det, hjelper det lite hvor god man er i matematikk. Dernest er fagkunnskap selvsagt viktig, og det gjelder i alle fag.

Universitetslektor i matematikk, Håkon Raustøl ved Universitetet i Agder, mener på sin side at mattekravet er viktig og bør bestå.

– Vi ser at mange elever sliter med algebra, og derfor trenger vi lærere på barnetrinnet med solid forståelse av algebraisk tenkning.

Han understreker at algebraisk tenking ikke bare er bokstaver og parenteser.

– Det handler også om de fire regneartene, evnen til å argumentere og tilrettelegge for resonnering i matematikkundervisningen.

Han mener algebraisk tenking bør introduseres tidlig i skoleløpet, allerede i andreklasse, for å gjøre overgangen til vanlig algebra lettere.

– Det er viktig at lærere i barneskolen er flinke med barn, men de må også ha sterk faglig kompetanse. Samtidig kan vi diskutere om det er riktig at alle lærerstudenter på 1.-7.trinn må ha matematikk, eller om det burde vært mulig å bli barneskolelærer uten dette faget.

– Studentene bekymrer seg

– Vi vet at mange studenter uttrykker bekymring for denne eksamenen, skriver Lin Ramberg, programleder for Grunnskolelærerutdanningene ved Høgskolen i Østfold i en e-post til Utdanning.

Vi har sendt spørsmål til flere lærerutdanninger om hvilke tilbakemeldinger de får fra studentene på den nasjonale deleksamenen i matematikk.

– Rykter og erfaringer fra tidligere kull bidrar til å skape en viss nervøsitet blant studentene. Eksamen utgjør 5 av emnets 15 studiepoeng, og vi observerer at over halvparten av tiden i emnet brukes på forberedelser til nasjonal deleksamen. Studenter som har bestått på

første forsøk, rapporterer at målrettet arbeid mot eksamen var grunnen til at de bestod.

– Vi har fått tilbakemeldinger, særlig fra norsklærere, om at noen studenter føler de må nedprioritere andre fag for å fokusere på forberedelser til denne eksamen, skriver Ramberg videre.

Instituttleder Vibeke Bjarnø ved OsloMet opplyser at de har satt inn ekstra ressurser for å få studentene gjennom eksamenen, da de opplever strykesprosenten som «for høy». De har også flyttet eksamen til senere i semesteret, slik at studentene får mer undervisning først.

Ved Høgskolen i Innlandet rapporterer dekan Morten Ørbeck ved Fakultet for lærerutdanning og pedagogikk at studentene er redde for å stryke.

– Studentene opplever en usikkerhet rundt

innholdet til eksamen, ettersom Nokut ikke tilbyr undervisningsressurser eller pensumforslag, kun en eksamen basert på fire relativt åpne læringsutbyttebeskrivelser. Mange er redde for å stryke og etterspør at vi har så mye undervisning rettet mot nasjonal deleksamen som mulig.

Det finnes ingen statistikk over hvor mange forsøk studentene trenger for å bestå. Studiestedene forteller imidlertid at de fleste består på første eller andre forsøk, mens noen trenger et tredje eller fjerde. Det finnes heller ingen oversikt over hvor mange som eventuelt dropper ut av lærerstudiet på grunn av denne eksamenen, eller hvor mange som bytter til 5.-10.-lærerutdanningen, hvor man kun må ta nasjonal deleksamen hvis man har fordypning i matematikk.

Det er mye vanskeligere
matte enn jeg noensinne
kommer til å undervise
i hvis jeg jobber på
småtrinnet, sier Miriam.

Foto: Richard B. Levine

Elever hedrer Martin Luther King i New York

USA: Elever fra Manhattan Country School hedret borgerrettsforkjemper Martin Luther King (1929–1968) ved å marsjere gjennom bydelene Morningside Heights og Harlem på Manhattan 16. januar i år. De leste opp taler og brev skrevet av elevene på ulike stopp underveis. Det er 29. året 8.-klasseelevne arrangerer minnevandringen i New York.

Reformerer seksualundervisningen

Seksualundervisningen får en finpuss for å inkludere samtykke og kjønnsidentitet.

FRANKRIKE: Myndighetene vil innføre obligatorisk seksualundervisning som dekker emner som samtykke, kjønnsidentitet og nettpornografi, fra september, trass i motstand fra konservative grupper. Det melder det statseide nyhetsnettverket Radio France Internationale (RFI).

I grunnskolen blir det timer om følelser, kroppsbevissthet og familiestrukturer, for ungdoms- og videregående elever puber-

tet, samtykke og seksuell helse.

Temaet kjønnsidentitet utsettes til videregående skole grunnet motstand. SOS Education, en konservativ gruppe knyttet til den katolske kirken, samlet mer enn 80 000 underskrifter mot reformen.

Den nye læreplanen ble presentert 29. januar for Conseil supérieur de l'éducation, et rådgivende organ under utdanningsministeren.

Fransk lov har pålagt skoler tre økter med seksualundervisning årlig siden 2001, men kravet er sjelden håndhevet.

Foto: Thinkstock Freeimages.com

De nye retningslinjene for seksualundervisning vil tre i kraft i september i alle franske skoler, også private.

Foto: Comstock v/Freeimages

På fire år har elever i videregående opplæring som får spesialpedagogisk hjelp økt med 48 prosent.

– Vi nærmer oss grensen

Nesten 40 000 danske elever i videregående opplæring får spesialpedagogisk støtte. Selv om det nytter, legger det også press på skolene.

DANMARK: Nye tall fra Styrelsen for Undervisning og Kvalitet viser at på fire år har antallet elever i videregående opplæring som mottar spesialpedagogisk støtte økt med 48 prosent. Det melder Danmarks Radios nettsted, dr.dk.

I 2023 mottok rundt 40 000 elever ekstra hjelp i utdanningene. Det vil si én av ni i landets «videregående utdanninge/gymnasier» (mest teoretisk innhold) og én av seks i «erhvervsutdanning» (teknisk/praktisk innhold).

– At økningen særlig ses blant unge med diagnoser, merkes tydelig i de danske gymnasierne, sier Maja Bødtcher-Hansen, leder for Danske Gymnasier og rektor ved Frederiksberg Gymnasium.

– Det er grenser for hvor mange individuelle hensyn vi kan ta i en klasse, sier hun.

En studie fra 2021 fra Dansk Eva-

lueringsinstitutt (EVA) konkluderte med at støtten bidrar til å heve elevens faglige nivå og reduserer frafall.

Nicolai Kristens understreker de store konsekvensene for både elevene og samfunnet hvis elevene ikke fullfører utdanningen. Han er økonom og professor ved forsknings- og analysesenteret for velferd, VIVE: – Selvfølgelig er det en grense, men den er veldig høy, siden dette handler om et livsperspektiv, sier han.

Skolene taper imidlertid allerede penger fordi så mange unge trenger ekstra hjelp.

– Når vi kan gi hjelpen elevene trenger, fungerer det svært bra. Men dette er underfinansiert, sier Allan Kortnum, som også merker det økende antallet elever som trenger hjelp. Han leder lederforeningen i Danske Erhvervsskoler og -gymnasier.

Skolene forbereder seg på arrestasjoner

Skoleansatte prøver å roe foreldrenes frykt og holde barna på skolen etter at president Donald Trump letter veien for arrestasjoner av immigranter på skolene.

USA: Skoleledere jobber for å forsikre innvandrere om at det er trygt å sende barna til skolen, skriver dagsavisen Washington Post.

Mange innvandrere frykter nemlig at Trump-administrasjonen vil lete etter illegale innvandrere på skolenes områder.

Trump har lovet å deportere millioner av innvandrere som er i landet ulovlig.

Fra uke 4 må immigrasjonsagenter heller ikke lenger unngå «sensitive steder», som skoler, sykehus og kirker. Med det reverserer Trump-administrasjonen mer enn et tiår med politikk.

Hold deg oppdatert på:

UTDANNINGSNYTT

START SKOLEÅRET MED EN KUNSTOPPLEVELSE!

Gratis formidlingstilbud for alle skoleklasser

Astrup Fearnley Museet

Redigering og oversettelse: Ylva Törnngren

Det store klassespørsmålet

**Tvillingane Siri og Liv hadde alltid gått i same klasse.
Så flytta dei 90 mil og blei skilde. Finst det ein fasit
for barn som ikkje kom til verda åleine?**

Tekst og foto: Silje Pileberg

«Å nei, kan eg overleve éin skuledag?»

Det var Liv Mathisen (10) sin første tanke då ho fekk vite at ho på sin nye skule ikkje skulle gå i klasse med tvillingsøstera Siri.

Dei hadde nettopp flytta – frå Mosjøen i nord til Bjørkelangen i søraust. Men første skuledag på den nye heimstaden vart vanskeleg. Då familien fekk beskjeden om to klasser, begynte Liv å gråte.

Siri berre rista litt.

– Eg tenkte at dette må eg tole, seier Siri Mathisen (10).

– Mange foreldre får sjokk

Har fleirlingar jamt over godt av å få byggje opp sine eigne liv, med ein klasseromsvegg imellom seg? Eller bør dei få vere saman heile tida?

Desse spørsmåla opptar fleirlingforeldre over heile verda, ifølgje Trude Karlsen Molvik, generalsekretær i Tvillingforeningen. Kvar august når ho er tilbake frå ferie, får ho si fylle hyre med å svare på telefonar og e-postar frå foreldre.

– Mange får sjokk når skulane og barnehagane startar, og dei oppdagar at barna deira blir skilde, seier Molvik.

Ifølgje Anne Mari Torgersen, professor emerita i psykologi ved Universitetet i Oslo, var det rundt 1970-talet vanleg at fleirlingar gjekk i same klasse på skulen. Så, på 1980- og -90-talet, begynte ein å skilje dei med ein tanke om

at dei skulle få utvikle identiteten sin. Tidleg på 2000-talet vart mange skular meir fleksible igjen.

Ifølgje Molvik finst det framleis foreldre som meiner at skulane ikkje høyrer på dei. Andre tar kontakt året gjennom fordi dei er usikre på kva som er best.

– Vi veit at det finst skular som er fleksible. Men vi veit også at det finst skular som har ein fast praksis, med anten å skilje fleirlingar eller halde dei saman. Dei som har dette, gjer det nok fordi dei trur at det er det beste for barna.

Eit uforklarleg band

Liv og Siri Mathisen er nesten alltid saman. Dei liker den same musikken, den same maten. Dei liker å ake, sykle, spele slåball, byggje Lego.

Og då dei var spedbarn, levde Liv sine to første veker med hjernebløding utan at nokon skjønnte det. Ho overlevde så vidt. Ifølgje foreldra var det berre kroppsvarmen til Siri som klarte å stanse gråten hennar.

– Dei har eit band mellom seg som eg ikkje klarer å forklare. Eg trur ikkje bandet blir svakare dess eldre dei blir, seier mor Caisa Mathisen.

På Kulstad skole i Mosjøen var det berre éi – stor – klasse, men ho var delt i to rom. I 2. klasse spurte læraren om han kunne få setje jentene i kvar sitt rom. Mora sa motvillig ja,

mot at dei kunne endre det viss dei ønska.

– Liv lener seg litt på Siri. Læraren ville at ho skulle bli utfordra på å klare seg meir sjølv. Vi forstod kva han ville fram til, men dei hadde jo vore i lag sidan dei vart fødte, fortel Caisa og pappa Jon-Arne Mathisen.

Det viste seg å gå bra. Jentene leita kvarandre opp i friminutta, og viss dei ikkje fann kvarandre, leika dei med nokon andre.

Ho og faren hadde meldt inn eit ønske til den nye skulen om at jentene skulle få gå saman. Dei hadde ikkje fått nokon lovnader. Likevel vart dei overraska då dei første skuledag fekk beskjed om at Siri skulle til 5B og Liv til 5C.

– *Dei fleste barn må starte i ei klasse åleine. Kvifor skal fleirlingar få spesialbehandling?*

– Eg vil ikkje kalle det det. Den tilknyttinga dei har, er ikkje noko dei fleste barn har. Dei har ein person som alltid har vore med dei, og plutselig blir den personen riven bort.

Forskning som sprikjer

Ein studie av professor Lynn Melby Gordon i 2015 tyda på at sju av ti rektorar i USA meinte at tvillingar burde bli separerte allereie i barnehagen. Dei ville då gjere det betre akademisk, og dei ville også bli meir uavhengige, meinte rektorane.

Lærarar, foreldre og tvillingbarn som var med i same studie, var ikkje like sikre. Rek-

Då Liv (t.v.) og Siri Mathisen budde i Mosjøen, hadde dei kvart sitt rom. Likevel fann foreldra dei rett som det var sovande i same seng. I Bjørkelangen har dei fått eit rom på deling og trivst med det.

GRUNNAR TIL Å SEPARERE

Merk at nokon ting kan vere eit tema eitt år, men ikkje eit anna.

- Fleirlingane er alltid saman, og dette hindrar utvikling av sosiale evner.
- Det er ei tydeleg arbeidsfordeling.
- Fleirlingane blir stadig samanlikna og den eine føler seg utilstrekkeleg.
- Fleirlingane får ei uheldig, dominerande åtferd saman eller utnyttar situasjonen negativt.
- Den eine forstyrrar den andre.
- Den eine eller begge/alle saknar privatliv.
- Jente/gut: Jenta overbeskyttar broren.
- Fleirlingane ønskjer å bli skilde.

Kjelde: combo.org

GRUNNAR TIL SAME KLASSE

- store påkjenningar, som skilsmisse, flytting eller dødsfall
- Berre eitt klasserom er tilgjengeleg
- Ulike undervisningsmetodar i klassene, slik at fleirlingane får ulik utdanning.
- Fleirlingane ønskjer ikkje å bli separerte. Tvungen separasjon, spesielt i første skuleår, kan føre til stress, til at barna blir sette tilbake i utvikling og til at sjølvkjensla blir påverka.

Kjelde: combo.org

torane får heller ikkje støtte i forskning, ifølgje ei oppsummering av den canadiske forskaren Gabrielle Garon-Carrier og kollegaer.

Derimot har enkelte studiar tyda på at tvillingar som tidleg blir delte, i fem-seks-sjuårsalderen, kan oppleve meir frykt, sosial tilbaketrekking og fleire somatiske problem enn dei som går saman. Andre studiar finn ingen slike skilnader.

Meir konsentrerte i same rom

Garon Carrier og kollegaene fann i sin studie frå 2022 ingen teikn til at skilde tvillingar opplever meir frykt. Studien, som følgde 560 tvillingpar i Canada over tid, fann derimot at

- tvillingar som delte klasserom, i periodar var mindre sosialt tilbaketrekte
- dess fleire år dei gjekk saman, dess mindre fysisk aggressive var dei som tolvåringar
- tvillingar som delte klasserom, var litt meir like i åtferd enn andre
- dei som delte klasserom som tolvåringar, var mindre distraherete og hadde betre merksemd enn dei som var skilde

Ifølgje forskarane er mykje usikkert. For eksempel kan ein spørje seg om tvillingar som er litt aggressive, fortare blir plasserte i ulike

klasser i utgangspunktet.

Kanskje spelar det også inn at studien er canadisk, og ikkje frå USA, ifølgje forskarane. I USA er det nemleg fleire politiske føringar for skular sin fleirling-policy, medan ein i Canada ofte vel den løysinga som familiane ønskjer. Kanskje kan ei slik open tilnærming halde frykta unna?

Lett å gløyme tvillingrelasjonen

Det finst verken enkle svar eller flust av studiar. Tvillingforeningen har følgjande råd til skular:

– Ver fleksible og vurder alle fleirlingar kvar for seg. Snakk med foreldre og barnehagen. For nokre barn er det godt å bli skilde, andre kan kjenne seg tryggare med fleirlingen sin i rommet, seier Trude Karlsen Molvik.

Ikkje alle skular har fleire klasser på trinnet. Viss ein då ønskjer å dele, kan ein vurdere ulike grupper, foreslår ho. Men ho påpeikar samtidig at individ-tankegangen står sterkt i Noreg.

– Vi gløymmer lett at tvillingrelasjonen også kan påverke barna positivt.

Ifølgje Anne Mari Torgersen kan fleirlingar gje kvarandre ei heilt spesiell støtte livet igjennom.

– Men er det teikn til at dei er svært avhengige av kvarandre, noko ein spesielt kan sjå hos

eindegga, kan det like fullt vere lurt gradvis å finne måtar å skilje dei litt på. Dei vil kunne støtte kvarandre likevel, meiner Torgersen.

Mindre krangling om venner

Etter tre månader på Bjørkelangen skole fortel familien Mathisen at det har gått overraskende bra. Både Liv og Siri har fått nye venner. Spesielt godt kjende har dei blitt med eit anna eindegga tvillingpar som er delt i 5B og 5C.

– Er det noko som er bra med å gå i ulike klasser?

– Ja, at vi slepp å krangle om venner, seier Siri.

– Er det noko som ikkje er bra?

– At eg ikkje får vere med søstera mi i timane. Din tur, Liv!

– Det var bra at vi hadde same venner i Mossjøen. Det som ikkje var bra, var at vi krangla, seier Liv.

– Og kva tenkjer du, Liv, er bra med å gå i ulike klasser?

– Det er ikkje bra å gå i ulike klasser.

Ein fordel ser Liv likevel: Det er ikkje så mange som blandar henne med søstera lenger.

– Eg hadde blitt lei viss vi gjekk i same klasse og blei blanda heile tida!

Elias (framme t.v.), Liv, Siri og foreldra Jon-Arne og Caisa Mathisen flytta frå Mosjøen til Bjørkelangen hausten 2024. Beskjeden om ulike klasser for jentene vart eit stressmoment. – Det har gått overraskande bra, fortel dei.

Vi gløymer lett at tvillingrelasjonen også kan påverke barna positivt.

Trude Karlsen Molvik,
Tvillingforeningen

Saman eller kvar for seg?

Slik handterer skulane til Siri og Liv tvilling-dilemmaet.

Både Kulstad skole i Mosjøen og Bjørkelangen skole prøver å finne den beste ordninga for kvar enkelt.

– Ingen sett med fleirlingar er like, og vi vil alltid vurdere kva som er best for den enkelte. Vi har overføringsmøte med barnehagane, og viss det trengst, snakkar vi også med foreldra, seier rektor Marit Reiholm-Hoel ved Bjørkelangen skole.

Då Siri og Liv Mathisen begynte på skulen hausten 2024, hamna dei i kvar si klasse utan at familien ønskte det. Det er Reiholm-Hoel lei for å høyre, då skulen har rutine for god dialog med foreldra til nye elevar, spesielt fleirlingar.

– Etter å ha undersøkt saka, ser vi at rutina- ne våre ikkje kan ha vore godt nok følgde. Vi har ikkje hatt den dialogen med foreldra som vi skal ha. Då er det fint å sjå at det har gått bra for jentene, seier ho.

Lagar nye klasser på 5. trinn

Skulen kan alltid endre på klassene viss noko ikkje fungerer, og i 5. klasse blir klassene sette saman på nytt. Då kan det skje at skulen foreslår å skilje fleirlingar som har gått saman fram til då.

– Vi har ofte sett at éin tvilling passsar på den andre, for eksempel ved å følge ekstra med i timen eller hjelpe den andre med lekser. Då har vi erfart at dei kan bli meir sjølvstendige og tar fleire eigne val viss dei går i kvar si klasse.

Viss skulen foreslår dette, er foreldra ofte samde, ifølgje Reiholm-Hoel.

– Men vi har også hatt fleirlingar i same klasse frå 1. til 10. trinn fordi foreldra og skulen tenkjer at dette er beste løysinga.

Fleksibilitet i Mosjøen

Ved Kulstad skole, der Liv og Siri Mathisen var elevar før dei flytta, er det rundt 40 elevar på kvart trinn. Skulen har berre éi klasse på trinnet, fordelt på to rom. Kven som sit kvar, kan endre seg ut frå pedagogiske omsyn.

– Ein slik fleksibilitet fungerer bra, både for tvillingar, trillingar og andre elevar. Då kan vi gjere endringar viss ting ikkje fungerer, seier rektor Tor Gunnar Årnes Nordhøy.

Trinnet der Liv og Siri var elevar, hadde heile fem tvillingpar. Då desse skulle starte i første klasse, varierte foreldra sine ønske.

– Nokre tvillingar finn tryggleik i å vere saman, andre kan bli hemma av det. Her kan lærarane ha sine idear om kva som er best, men dialogen med foreldre er kjempeviktig, seier Nordhøy.

Ingen sett med fleirlingar er like, og vi vil alltid vurdere kva som er best for den enkelte.

Marit Reiholm-Hoel,
rektor ved Bjørkelangen skole

Nokre tvillingar finn tryggleik i å vere saman, andre kan bli hemma av det.

Tor Gunnar Årnes Nordhøy,
rektor ved Kulstad skole

A photograph of two women. In the foreground, a woman with long blonde hair, seen from the back, wears a black jacket and holds a white document. In the background, a young woman with long blonde hair and blue eyes looks directly at the camera. She is wearing a light blue dress, a long necklace, and earrings. The lighting is warm and dramatic.

Ballets voktere

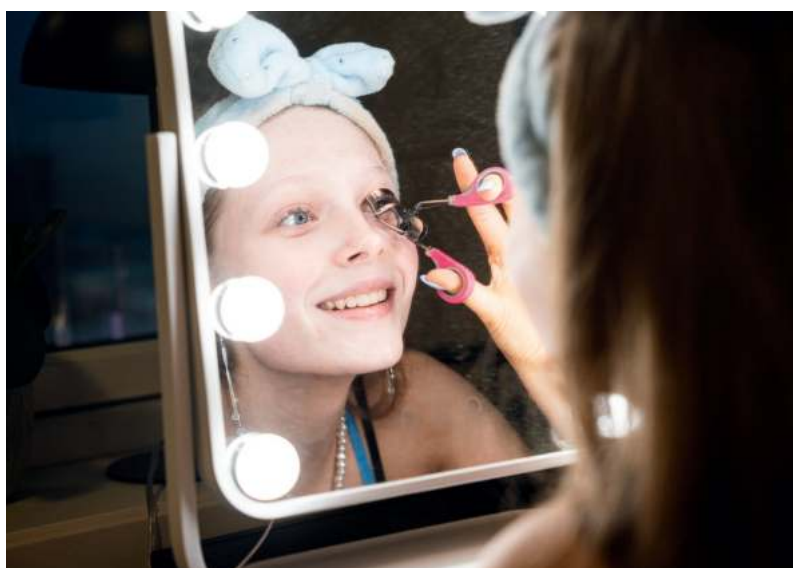
Når år med forventninger skal innfris i løpet av én kveld, må lærerne være på vakt.

Tekst og foto: Bjørn Asle Grimstad

Under middagen ble det delt ut lodd til elevene, som strømmer til lærer Ida Huseby Bratli for å se om de vinner en premie.

Tomine Breive (til venstre) har invitert Leah Ulriksen, Othilie Sanda, Martine Tybring og Aina Dhalival hjem til seg for pizza og pynting før skoleballet.

– Det kommer til å bli mye TikTok, sier Martine Tybring kort tid før skoleballet starter.

– Jeg vet ikke om jeg skal ha concealer på. Det tar 50 år før den tørker.

I lyset fra et medbrakt sminkespeil tar 10.-klassingen Martine Tybring de siste avgjørende valgene. År og måneder med ventetid har plutselig blitt minutter.

– Oi, klokka er kvart på seks, utbryter venninnen Othilie Sanda og setter maskarabørsten tilbake i beholderen.

Det er straks klart for skoleball på Ski ungdomsskole i Akershus.

– En gang i livet

Hårrullene må av. Kjolene på. Mor og håndballtrener for jentene, Maren Hovdal, strever lenge før snoringen i ryggen er stram nok.

– Jeg trodde de sluttet med dette på 1700-tallet, sier hun med mild sarkasme.

Hun er kritisk til kroppspresstet som sosiale medier fører med seg: – Det blir ikke mindre når det nærmer seg skoleball, bemerker hun.

Men bekymring blander seg med stolthet idet hun sender jentene av gårde ned trappen.

Og frykt for hundehår.

– Hold Molly unna! roper hun til ektemannen i første.

I det boblejakker dras over kjolene, fylles gangen med tyll og silke. Det hele minner om en Netflix-serie om prinsesser som flytter inn i et vanlig hjem. Men i det de går ut i vintermørket, starter seks timer med eventyr. Nesten på ekte.

– Å få gå i sånne kjoler. Det gjør du en gang i livet, sier Leah Ulriksen.

– Jeg har gledet meg til dette hele ungdomsskolen. Det er veldig stort, legger Tomine Brei-ve til.

– Mye nerver

I et av klasserommene er jakkene hengt over stoler og pulter. Glemte er de engelske glosene på tavla. Snart skal de gå på rød løper foran foreldre klare med mobiltelefonene.

– Dette er litt høytidelig, og da blir det mye nerver, sier kontaktlærer Majkel van der Brink.

Kontaktlærerne på 10.-trinn er først og

fremst gjester. Men de passer på.

– Mange kommer til å gå rundt for å se etter noen å snakke med. Eller kanskje danse. Jeg kan la enkelte søke litt, eller så prøver jeg å aktivere dem med likesinnede.

Han sender elevene ned i foajeen. Der venter flere ansatte, som stiller dem på rekke og rad. Siste skanse er rektor Cathrine Sakariassen Sandsmark, som instruerer:

– Vent her. Du har to kavalere. Én i hver arm og så stopper dere på den hvite streken, så de får tatt bilde. Veldig bra!

Siste ball

Innimellom går også ansatte ut, til stor applaus fra foreldre. Dette er siste gang de går på rød løper i denne skolegården. Teglsteinsbygningene har sett bedre dager, og snart flytter ansatte og elever inn i nye lokaler et annet sted i byen.

I gymsalen snakker, ler og spiser 230 elever i det dunkle lyset fra stearinlys i spesialinnkjøpte kandelabre. Så går to lærere, kveldens toastmastere, opp på scenen.

Rektor Cathrine Sakariassen Sandsmark sender elevene ut på rød løper i vinterkulda, til spente foreldre som står klar med mobilkameraet.

Theo Johnsen (til venstre) tenker ut neste trekk i partiet mot Sander Solbakk. Mange, desidert flest gutter, tilbragte store deler av kvelden på spillrommet.

De holder det kort og saklig.

– Jeg hater å snakke i mikrofon, humrer den ene mens de småløper ned fra scenen i retning lærernes bord.

– Det var ikke så mange som hadde lyst, så vi fikk ansvaret. Vi har absolutt ingen vitser.

Etter middagen sprer elevene seg utover ulike rom, ganger og ballsalen. I flere dager har foreldre og ansatte jobbet hardt for å få skolen til å ligne mer på et slott enn en skole.

– Jeg tror ikke mange skoler har ansatte og foreldre som legger sjela si så mye i det som her, sier undervisningsinspektør Anja Bjørlo Rismyhr.

Skolen låner ut både dresser og kjoler gratis.

– Skoleball er et inkluderingsprosjekt. Man skal kunne komme selv om man ikke har kjole eller dress, sier hun.

Rismyhr har hendene fulle av hvite bånd. En etter en blir elevene kåret til «Ballets mest in-

kluderende», «Kveldens smil», «Ballets gentlewoman» og «Ballets gentleman».

Tidligere kostet det litt å delta på ballet, mens de siste årene har det vært gratis. Ungdomsklubben på Ski har satt opp to spillrom. Målet er at så mange som mulig skal komme. Danseløver eller ikke.

– Noen ungdommer er stille og rolige, og liker å spille sjakk. Det skal de få lov til. Før var det mange som bare hang i gangene eller dro hjem etter middagen, sier rektor Sandmark.

Ballet varer til kl. 23. De som vil hjem før, må si fra til sin kontaktlærer: – Det er viktig å ha elevene samlet på skolen gjennom hele arrangementet, sier rektor.

Noen elever hviler slitne bein på klasserommene. Kaken er spist, musikken fadet ut, feeden er full av kjoler i pastell og mørke dresser. Snipp snapp snute, så var skoleballet over.

Abigail Sites ble kåret til ballets gentlewoman. Lærer Hans Jacob Brønlund deler ut bånd mellom dansende elever i gymsalen, som har blitt en ballsal.

Fra v.: Maja Kristin Tjäder Bø, Nellie Pierre, Linnea Frøseth Solem og Ane Lorentsen Flåm samler seg rundt DJ Gabriel Rør.

Etterlyser antall lærerløse timer

Tillitsvalgte forteller om klasser uten lærer i et fag en hel måned, og skoler som nekter å betale lærere overtid for å være vikar. Ingen vet imidlertid hvor ofte lærerløse timer forekommer.

Tekst: Bjørn Asle Grimstad og Ylva Törnngren

Lærere og ledelse planlegger og registrerer alle elevtimer i systemet Visma InSchool (VIS). Flere fylkeskommuner skriver at ett av målene med VIS er oversikt over at elevene har fått opplæringen de har krav på, men systemet skiller ikke mellom timer med og uten lærer.

Linda Hagen Aasen, hovedtillitsvalgt for Utdanningsforbundet i Østfold fylkeskommune, mener det er et stort problem: – Det mangler telleparameter, sier hun.

Inntil et år siden var hun lærer i realfag ved en videregående skole i Østfold. Selv husker hun ikke å ha vært borte fra jobb uten vikar de siste årene før hun ble heltids tillitsvalgt. Problemet er ofte størst i fremmedspråk-fag.

– Jeg hadde en kollega som var syk hele januar uten at det ble funnet vikar. Elevene gjorde eget arbeid, eller hadde fri. De var på oppbevaring, beskriver hun.

Timene ble likevel registrert som undervisningstimer i VIS. Det ble ikke meldt avvik.

Få lærere melder avvik

Aasen mener elever i videregående ikke er modne nok til egenstudier.

– Det blir ingen progresjon i faget. Når læreren er tilbake, skrus tempo opp, med mer press på elevene. Det er veldig dumt for dem og ekstra prekärt i de skriftlige eksamensfagene.

Hun understreker at timer hvor det ikke settes inn vikar, er en avviksmelding verdig. Nok meldte avvik vil føre til at fylkeskommunen, som eier de videregående skolene, får oversikt

og kan sette i gang tiltak. Det er bare ett problem: – Det meldes få avvik, noe som tyder på en underreportering, sier hun.

Nesten 67 prosent har ikke fått vikar

I mai i fjor fikk Utdanningsforbundet i Østfold inn 1100 svar i en spørreundersøkelse. Av lærerne i videregående skole svarer 65 prosent at de har opplevd at det ikke er satt inn vikar eller andre ressurser foregående år.

Likevel er lærere skeptiske til å melde avvik. 90 prosent har meldt to eller færre avvik forrige år, nesten 67 prosent ikke et eneste avvik.

Flere tillitsvalgte i Utdanningsforbundet mener uansett at skoleledelsen bør melde avvik om lærerløse timer, ikke læreren, som kanskje ligger hjemme med forkjølelse.

– Tilbakemeldingene vi får, er at ledere ikke vil føre avvik, fordi de mener det er pedagogisk ansvarlig å ikke sette inn vikar, sier Aasen.

Hun mener fylkeskommunen bør instruere skoleledelsene om at de må føre avvik: – Fylkeskommunene må sikre at noe blir gjort.

Selv om systemene ikke kan fange opp lærerløse timer, skjedde det noe i august i fjor.

Ny lov stopper vikarstopp

Opplæringsloven fikk en ny paragraf, 17.7. I den heter det at «kommunen og fylkeskommunen skal sørge for at skolene har tilgang på vikarar ved vanleg og venta fråvær.» Altså er det ikke lov å planlegge vikarstopp. Det er kjent at dette har blitt gjort tidligere grunnet

Det svarer 170 lærere i videregående skole i en spørreundersøkelse gjort av Utdanningsforbundet i Østfold i fjor.

Mens ...

... nesten 67 prosent melder at de ikke har skrevet avvik.

Politikere spør om registrerte avvik når de skal fatte beslutninger.

Tore Tomren, Utdanningsforbundet
Møre og Romsdal

Illfoto: Mosphotos

Antall lærerløse timer blir ikke registrert noe sted hvis de ikke meldes som avvik til fylkeskommunen.

dårlig økonomi.

– Setter skolene bevisst ikke inn vikar nå, bryter de loven, sier Aasen.

Hvor langt fylkeskommunen og skolene skal strekke seg for å skaffe vikar, er et annet spørsmål: – Østfold har for eksempel ikke råd til å opprette en vikarpool, sier hun.

Bruker bare «gratis» vikarer

Spørsmål er hvor langt skolene skal strekke seg. For hva betyr «tilgang på vikarer»?

Tore Tomren, kontaktperson for videregående skole i Utdanningsforbundet Møre og Romsdal, forteller at mange skoler fortsatt kniper igjen pengesekken når læreren er borte.

– Skolene har stadig trangere rammer. Da blir lønn den største spareposten. Å ikke sette inn vikarer som fører til overtidsbetaling, vil i et økonomisk perspektiv være rasjonelt.

Er en lærer syk eller borte av andre grunner, ser ledelsen på videregående skoler oftest etter vikar blant lærerne på skolen og benytter seg av «undertid».

Ved skoleårets start er det sjelden mulig å

fylle lærerens årsverk 100 prosent. Undertid er andelen av årsverket uten planlagt arbeid. Læreren får ikke ekstra betalt for å vikariere disse timene. Men når undertiden er brukt opp, skal læreren betales for overtid.

Her setter mange skoler foten ned, de vil ikke betale, ifølge Tomren.

– VIS fanger ikke opp lærerløse timer. I tillegg blir det meldt særs få avvik om dette, sier han.

Også i Møre og Romsdal oppfordrer Utdanningsforbundet lærere til å melde avvik når de ikke får vikar. Tomren forteller om mange slike meldinger i starten av 2024, da sparetiltakene ble kjent.

– I fjor høst var det imidlertid nesten ingenting, selv om vi oppfordrer til det. Lærerne føler nok at det ikke fører fram. Det er veldig synd, for politikere spør om registrerte avvik når de skal fatte beslutninger, sier Tomren.

Møre og Romsdal fylkeskommune har ikke svart på Utdannings henvendelse om å kommentere saken.

Brynjar Rønningen, avdelingsdirektør for opplæring og kompetanse i Østfold fylkeskom-

mune, kommenterer imidlertid slik: – Det er ikke en bevisst strategi å ikke sette inn vikar. Tilgang på vikarer med nødvendig kompetanse for enkelte fag kan være utfordrende. Behov som oppstår med kort varslingsstid, er et annet forhold som påvirker.

– Vi har ikke gitt skolene noen grenser for vikarbruk knyttet til økonomi, trass i knappe rammer. I 2024 utbetalte våre 11 videregående skoler 28,9 millioner kroner i overtid. Det aller meste av dette er knyttet til vikartimer for undervisning. Tallet underbygger at påstanden om at det ikke settes inn vikartimer fordi det utløser overtid, ikke stemmer.

– Vi arbeider kontinuerlig med å sørge for at undervisningstid uten lærer er så lavt som mulig.

– Vi har ikke opprettet en egen funksjon i VIS for å registrere undervisningstimer uten lærer. Derfor er det umulig å hente ut tall og oversikter over omfanget. Det er like fullt viktig å påpeke at skolelederne er tett på både ansatte og elever og raskt fanger opp klasser og grupper som berøres av problematikken.

Innførte firedagersuke – nå er sykefraværet reko

Før sommeren måtte Kvalsund barnehage holde stengt annenhver dag. Med tre nye ansatte har sykefraværet stupt.

Tekst: Kaja Mejlbo Foto: Marthe Nyvoll

– Det er natt og dag. Vi har alltid hatt et godt arbeidsmiljø og mye moro på jobb, men nå driver vi barnehage slik barnehage skal drives, sier Una Charlotte Øien.

Hun er styrer i Kvalsund barnehage, som ligger et stykke utenfor Hammerfest sentrum.

I fjor vinter ble det slått alarm om forholdene i barnehagen. De manglet folk, og sykefraværet gikk stadig oppover. Øien forteller at de var oppe i 50 prosent sykefravær da sommeren kom. På den tiden måtte barnehagen holde stengt annenhver dag.

Løsningen ble firedagers uke og full lønn. I fjor vår vedtok kommunen at de ansatte i Kvalsund barnehage skulle få jobbe 80 prosent stilling med 100 prosent lønn. Da gikk fraværspila i motsatt retning, og søkerne strømmet til.

Tjukke søkerbunker

I april fjor lyste barnehagen ut stillinger som fagarbeider, barnehagelærer og pedagogisk leder.

Til stillingen som fagarbeider fikk de rundt 30 søkere. 18–19 ferdigutdannede barnehagelærere slåss om de to andre stillingene.

– Jeg fikk litt sjokk. Det er ingen hemmelighet at mange barnehager, spesielt distriktsbarnehager, sliter med å få kvalifiserte søkere. Det kom et gledeshyl fra kontoret mitt den dagen jeg så søkerlista, sier Øien.

– Plutselig hadde jeg et luksusproblem. Det var veldig gøy!

Hun sier at hennes inntrykk er at firedagersordningen var mye av grunnen til at så mange søkte.

– Det er ingen tvil om det gjør jobben mer attraktiv.

Øien sier at de ansatte nå har tid til å gjøre arbeidsoppgavene de faktisk er ansatt for.

– Vi får brukt tid på utviklingsarbeid og møtene går som planlagt. Det samme gjelder aktivitetene. Nå kan vi gjennomføre dagsplaner, vi får tatt ut plantid, og de ansatte sier de stortrives, forteller hun.

– I dag leverer Kvalsund et pedagogisk tilbud av høy kvalitet.

– Hva tror du ville skjedd dersom man ikke hadde innført firedagersuke?

– Vi hadde manglet folk. Og jeg hadde nok ikke orket å stå så mye lenger i det selv heller.

I april i fjor lyste barnehagen ut stillinger som fagarbeider, barnehagelærer og pedagogisk leder. Til stillingen som fagarbeider fikk de rundt 30 søkere. 18–19 ferdigutdannede barnehagelærere slåss om de to andre stillingene.

– Det er ingen tvil om at firedagers uke gjør jobben mer attraktiv, sier styrer Una Charlotte Øien.

rdlavt

– Jeg sitter ikke på de eksakte tallene, men sykefraværet går ned. Vi kan faktisk holde åpent alle dager, slik at foreldrene også får gjort jobben sin. Samfunnsøkonomien i dette må være lønnsom, sier Una Charlotte Øien.

Resultatene så langt er fantastiske, og rent økonomisk lønner dette seg for kommunen.

Arne Reidar Myrseth (Frp), leder for hovedutvalget for oppvekst og kultur i Hammerfest

De ansatte jobbet seg halvt i hjel slik det var. Men det er ingen tvil om at den nye arbeidshverdagen i Kvalsund barnehage koster. Kommunen har tilført barnehagen tre ekstra årsverk. Una Charlotte Øien mener likevel det lønner seg.

– Jeg sitter ikke på de eksakte tallene, men sykefraværet går ned, og vi kan faktisk holde åpent alle dager, slik at foreldrene også får gjort jobben sin. Samfunnsøkonomien i dette må være lønnsom, sier hun.

Det bekrefter leder for hovedutvalget for oppvekst og kultur i Hammerfest, Arne Reidar Myrseth (Frp).

– Resultatene så langt er fantastiske, og rent økonomisk lønner dette seg for kommunen, sier han.

Myrseth husker med gru hvordan situasjonen var for et år siden.

– Det var rett og slett forferdelig. Alt var svart. Vi manglet folk og stadig flere ble syke.

Nesten hver dag våknet vi til nyheten om at barnehagen var stengt igjen. Det var ikke lenger bare et problem for den barnehagen, det var blitt et samfunnsproblem.

Han forteller om et møte med ansatte og foreldre i Kvalsund barnehage, der han fikk så hatten passet.

– Vi politikere fikk kraftig og velfortjent kjeft. Men det møtet snudde situasjonen. Vi fikk i gang diskusjoner om mulige løsninger og ble faktisk veldig motivert for å fikse dette.

Støtte til Rødt-Mimir

Myrseth mener kommunen altfor mange ganger hadde prøvd å gjøre mer av det som ikke fungere. Nå måtte de tenke nytt. Og selv om kommuneøkonomien var trang, tok de sjansen på en ny, og ganske kostbar, løsning.

Med kortere arbeidsuke måtte de ha flere folk. Kvalsund barnehage ble tildelt tre nye årsverk.

– Noen frykta kanskje at det skulle bli for dyrt, men det som virkelig koster, er sykefravær og stengt barnehage, sier Myrseth.

– Rødts Mimir Kristjansson har nettopp foreslått å innføre firedagersuke i helse- og velferdssektoren for å få ned sykefraværet. Hører vi her at han får støtte fra Frp i Hammerfest?

– Jeg er realpolitiker. Om det er noe som fungerer, bør man gjøre det. Da er jeg ikke så opptatt av hvem som foreslo det først.

Firedagersprosjektet i Kvalsund barnehage skal i første omgang gjelde i tre år. Men fortsetter det som nå, mener Myrseth at det bør videreføres.

– Ja, og kanskje til og med utvides, sier han.

Det liker styrer i Kvalsund barnehage, Una Charlotte Øien. Hun sender en takk til foreldrene som har stått på for barnehagen, og til kommunens politikere.

– Jeg er veldig stolt av at vi har en kommune som faktisk satser på barnehage.

Velkommen til Hurdalsjøen Hotell & Spa, Utdanningsforbundets eget hotell

Rabatt for Utdanningsforbundets medlemmer og familie:
990,- pr. natt i dobbeltrom
790,- pr. natt i enkeltrom
Frokost inkludert

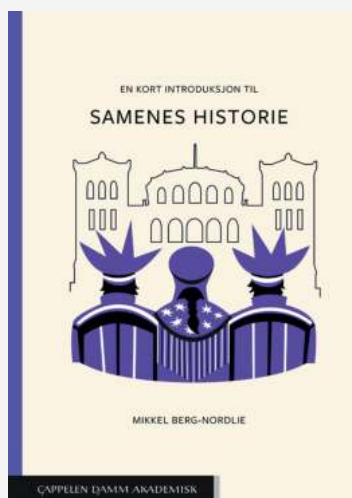
Vi tilbyr spa med oppvarmet basseng, forskjellige badstuer og
spa behandlinger.

Hotellet har flere uteaktiviteter på vinteren. Vi har utleie av
bl.a spark, truger, akematter, langrennski og isfiske utstyr

I nærheten av hotellet finner dere Hurdal Skisenter

Velkommen til vakre Hurdalsjøen!

Book ditt neste opphold på tlf.: 63 95 96 00, eller e-post: post@hurdalsjoen.no

En kort introduksjon til samenes historie
Av Mikkel Berg-Nordlie
Cappelen Damm Akademisk
230 sider

Innsiktsfullt om mangfold, konfli

Mikkel Berg-Nordlie gir en presis oversikt over samenes historie i moderne tid, samt ulike sider av forholdet mellom samene og det norske storsamfunnet.

Anmelder: Jan Oscar Bodøgaard, historiker

Ikke før hadde Stortinget, med unntak av Frp, vedtatt en beklagelse for de overgrep fornorskningspolitikken hadde medført for samene i Norge, før debatten braket løs rundt Sp-politiker Sandra Borchs oppføring i Samemantallet. Som om ikke det var nok, ble de tydelige motsetningene innad i de samiske miljøene åpenbare da Odd Mathis Hætta, samisk forfatter og tidligere leder av Norske Samers Riksforbund, anklagde Sametingets leder for «å skape større kløft mellom samer og nordmenn, og å gi større rettigheter til reindriften på bekostning av andre samegrupper».

For å forstå denne kontrastfylte situasjonen må man søke kunnskap og innsikt i samisk historie og kultur generelt. Da vil Mikkel Berg-Nordlies

bok «En kort introduksjon til samenes historie» være et første skritt.

Berg-Nordlie, som har en doktorgrad i historie og er seniorforsker ved Oslo Met – Storbyuniversitetet, gjør innledningsvis et par viktige avgrensinger. Han forklarer at av plassbegrensninger vil boka i hovedsak omhandle samenes historie i Norge. Her må innskytes at han, når det er viktig og relevant, løfter fram utviklingstrekk i de andre Nordkalottlandene, og redegjør i korte bolker rundt utviklinga i det grenseoverskridende, samiske samarbeidet. Videre poengterer han at det er samenes politiske historie i moderne tid, det vil si etter 1500, han vil konsentrere seg om.

Med stø hånd viser Berg-Nordlie hvordan en statlig fornorskningsspolitikk som bygde på sosialdarwinistisk tankegods, den norske statens «kolonisering» av Finnmark i 1848 ved å erklære

Konspirasjonsteorier i skolen
Av Asbjørn Dyrendal (red.)
Gyldendal
136 sider

Å ta fast grep om lause påstandar

Denne boka kan vere ein nyttig reiskap for å gjere elevane meir medvitne om korleis dei skal forhalde seg til konspirasjonsteoriar.

Meldar: Kirsten Helen Flaten

Boka er del av Gyldendal sin serie «Pedagogisk påfyll» og handlar om konspirasjonsteoriar. Dette har fått mykje mediemerksemd, ikkje minst med bakgrunn i valet i USA, men temaet er relevant for norsk skule også.

Teksten gjev brei dekking av temaet, med korte og lettlesne kapittel, som har relevans for undervisning i klasserommet. Vi lever i ei tid med *infodemi*, som betyr ein overflod av påstandar innanfor dei fleste emne. *Datadrukning* er eit anna omgrep som illustrerer informasjonsmengda rundt oss. Falske nyhende er eit omgrep vi har blitt kjent med dei siste åra, og boka gjev innspel til korleis vi kan manøvrere i ei verd der sanne og usanne påstandar florerer.

Kritisk tenking vert sett opp som motpol og kur mot konspirasjonstenking. Med ein enkel

graf vert det vist til korleis ein trinnvis kan utvikle sunn skepsis i staden for å ende med ein gjennomsyrande mistanke. Når ein påstand eller ein teori appellerer til oss emosjonelt, er det lett å akseptere det som sanning. Og det er ikkje alt vi omgjev oss med som er usant, vi treng tankemesige reiskapar som hjelper oss å skilje sanning frå løgn. Der ein kan leggje fram forskning, kjem ein nærare sanninga. Så kjem neste spørsmål som må avklarast: Kven har utført forskinga, og kven har betalt for ho? Her kan teoribakgrunnen for boka vere med og belyse.

Konspirasjonsteoriar må møtast med kritisk tenking, og i boka vert det nytta innspel frå filosofi, psykologi, religion og didaktikk. Kjeldekritikk som lyser opp årsaker, involverte og kva motiv som ligg bak, gjev ein peikepinn på om ei utsegn eller ein teori er rett. Å stoppe opp og stille spørsmål ved ein påstand kan gje han meir truverd, eller

akter og samhold

re at all jord og alt vann var statens eiendom, og jordbrukets ekspansjon på bekostning av samenes reinbeiteland, var forhold som medførte politiske reaksjoner fra samisk hold. Fra de første samiske foreningene og avisene, riktignok kortlivede, til de organisasjonene og aksjonene som dagens samepolitiske institusjoner er et resultat av.

Utfordringene samene har opplevd i forholdet til det norske storsamfunnet, har vært forskjellige, og de har nedfelt seg i ulike måter å møte og tilpasse seg disse på. Like fullt har samene, konkluderer Berg-Nordlie, «bevart kultur og samfunn i en slik grad at de fortsatt utgjør et eget folk». Et eget folk, ja vel, men hvor mangfold, meningsbrytninger og ulike interesser brytes, noe han viser den historiske bakgrunnen til. «En kort introduksjon til samenes historie» er bygd opp kronologisk, og samtidig tematisk, i ti kapitler. Berg-Nordlie har en god penn, han er tydelig og presis i sine drøftinger, og det er lett å følge hans resonnement.

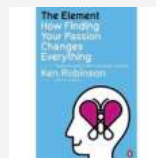
forkaste han. Begge delar er like nyttige.

Fleire faktorer påvirker kor tilbøyeleg den enkelte er til å akseptere eller avvise konspirasjonsteorier. Dei som av ulike grunnar opplever seg på utsida av samfunnet, som til dømes fattigdom eller mobbing, har større risiko for å verte trekte inn i konspirasjonsteorier.

Psykologiprofessor Leif Edward Ottesen Kennair, som er ein av dei som har bidratt til boka, peiker på at sosiale faktorer og utanforskap må takast på alvor. Han understrekar skulen og samfunnet si rolle i det å arbeide for inkludering, og at det å kjenne tilhøyre til samfunnet motverkar det å verte trekt inn i konspirasjonsteoretiske miljø.

Boka er tilpassa læreplanen og høver inn i det å lære elevane om demokrati og samfunn, ført i pen- nen av sju forskarar frå NTNU og ein forskar frå Høgskulen i Kristiania. Som undervisningsstøtte høver teksten i hovudsak for lærarar på ungdomstrinnet og vidaregåande skule, med forslag til undervisningsopplegg og refleksjonsoppgåver. Tematikken høver òg for yngre elevar, med gode tips til forklaringar og handtering av konspirasjonsteorier.

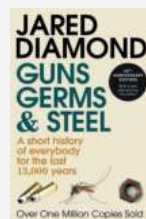
MINE FAVORITTER

The Element
– How Finding Your
Passion Changes
Everything
Av Ken Robinson
og Lou Aronica

Å finne det man brenner for

Inspirerende bok om ulike mennesker som har funnet sitt element. Lærere trenger å høre historiene til Gillian, Matt og Paul. Boken er en morsom vei inn i Howard Gardners tanker om mange intelligenser. Obligatorisk bok for å gi alle som er i utdanning det beste utgangspunktet.

**Guns, Germs
and Steel**
a short history of
everybody for the
last 13,000 years
av Jared Diamond

Forklaringer på folkegruppers ulike utvikling

Vi har godt av å utfordre hvordan vi tenker om verdenshistorien. Boken er et strålende bidrag til det. Forfatter Jared Diamond argumenterer for at historien følger ulike kurs for forskjellige folkegrupper på grunn av ulikheter mellom folkegruppers miljø, ikke på grunn av biologiske forskjeller blant menneskene selv.

**Naturfag som
allmenndannelse
en kritisk
fagdidaktikk**
av Svein Sjøberg
4. utgave

Naturvitenskapen og samfunnet

LK20 kan være en gavepakke for realfagene. Svein Sjøberg ønsker å bidra til å plassere naturvitenskapen midt i kulturen vår, midt i den filosofiske debatten, der den hører hjemme. Boken bør ikke leses som en fasit, men vi trenger mer informert diskusjon og refleksjon omkring naturvitenskap som allmenndannelse.

Arnt Gunnar Sandve-Johansen

lektor og spesialpedagog ved
Skjetten skole i Lillestrøm

Debattinnlegg kan ha en lengde på opptil 7000 tegn (inkludert mellomrom).

Husk tittel og ingress.

Tips: Både tittel og ingress bør være konkrete og gi uttrykk for en mening.

Oppgi navn og telefonnummer når du sender inn innlegg. Legg gjerne ved et digitalt portrett (minimum 0,5 MB), med navn på den som har tatt bildet.

Redaksjonen forbeholder seg retten til å redigere og kutte i bidragene.

ARBEIDSLIV

En hyllest til yrket

Første halvår som nyutdannet lærer er nå forbi, og jeg har fått erfare hva det såkalte praksissjokket egentlig innebærer.

Jeg trodde kanskje at mine to år som lærervikar ved siden av studiene ville gjøre meg immun mot dette, men slik gikk det ikke.

Media er fulle av historier om krise i skolen – om budsjettkutt, overarbeidede lærere og en sektor i konstant kamp. Men dette innlegget handler ikke om det. I stedet vil jeg rette oppmerksomheten mot alt det fantastiske med læreryrket – for det trengs også.

De første månedene som lærer har vært krevende. Det er et yrke hvor du alltid kan gjøre mer, hvor lista aldri helt er ferdig. Det har vært utfor-

drende, både fysisk og mentalt, og jeg har forstått hvorfor mange nyutdannede sier de setter jobben foran egen helse i starten. Likevel har det vært en opplevelse fylt med glede, mestring og mening. Og det som har holdt meg oppe, er de fantastiske menneskene jeg møter hver dag. Jeg er et B-menneske, men tanken på å få tilbringe ukedagene med engasjerte, smarte og morsomme kollegaer – og en klasse full av fantastiske, gode barn – får meg til å glede meg til å stå opp klokken halv sju hver morgen.

Praksissjokket handler om arbeidsmengden

Meningene dine er viktige for oss!

Send ditt bidrag til:
debatt@utdanningsnytt.no

Ill.foto: Erik M. Sundt

En del av praksissjokket som jeg ikke var forberedt på, er hvor utrolig mye barna gir tilbake, og hvor mye de lærer meg, skriver Silje Wenthe Karlsen.

og hvordan man skal rekke alt. Men til gjengjeld er ingen dag kjedelig, og etter hvert lærer man å sjonglere mange av oppgavene. Det snakkes mye om alt lærere må tåle, og hvor lite vi får igjen. Ja, læreryrket gir deg ikke økonomisk rikdom, men noe annet gir det i overflod: kjærlighet.

En del av praksissjokket som jeg ikke var forberedt på, er hvor utrolig mye barna gir tilbake, og hvor mye de lærer meg. Deres glede, nysgjerrighet og små, hverdagslige øyeblikk av magi gjør alt verdt det. Jeg har aldri følt meg rikere enn jeg gjør i dag – ikke på penger, men på kjærlighet. Og det, kjære kollegaer og fremtidige lærere, er det som gjør yrket vårt så spesielt.

Silje Wenthe Karlsen
nyutdannet og stolt lærer

KORARTi'

HAR DU SUNGET MED ELEVENE I DET SISTE?

HOS OSS FINNER DU 450 SANGER

WWW.KORARTI.NO

Annonsér i Utdanning

Utgivelsesplan

annonsefrist/utgivelsesdato

- 1 11. desember / 17. januar 2025
- 2 22. januar / 14. februar 2025
- 3 26. februar / 14. mars 2025**
- 4 26. mars / 11. april 2025
- 5 7. mai / 23. mai 2025
- 6 25. juni / 22. august 2025
- 7 10. september / 26. september 2025
- 8 1. oktober / 17. oktober 2025
- 9 29. oktober / 14. november 2025
- 10 26. november / 12. desember 2025

Annonsekontakter:

Grethe Ånerud, tlf. 928 36 830 og
Frida Robertsen Mostad, tlf. 416 91 872
HS Media: utdanning@hsmedia.no
utdanningsnytt.no/annonser

INTEGRERING

En skole for alle krever langt flere ressurser enn dagens

Det skjærer meg i hjertet hver gang jeg ser at integrering i klasserommet ikke fungerer – som oftest på grunn av manglende ressurser.

I artikkelen «Stadig flere barneskoleelever går på spesialskole» på Utdanningsnytt.no 15. desember i fjor rapporteres det at antallet barneskoleelever som går på spesialskoler eller spesialavdelinger har økt med 40 prosent de siste ti årene. Professor Mirjam H. Olsen er intervjuet, og hun peker blant annet på det hun tydeligvis mener er lærernes dårlige holdninger til elever med ekstra hjelpebehov.

Jeg må ærlig innrømme at en slik uttalelse provoserer meg kraftig. Jeg har jobbet i grunnskolen siden siste året med M87 (Mønsterplan

for grunnskolen 1987, red.anm.). Gjennom årene har jeg vært vitne til utallige velmenende forsøk på inkludering i det som artikkelen kaller ordinærskolen. Jeg har blitt slått, sparket og klort. Jeg har sett pulter fly gjennom luften, og jeg har måttet holde igjen dører som blir forsøkt sparket inn. Alt dette i en skole der de fleste av oss er utdannet som allmenn- eller førskolelærere, mens det er langt mellom vernepleiere og spesialpedagoger med mer omfattende utdanning.

Jeg har et stort hjerte og et brennende engasjement for elever med spesielle behov. Det skjæ-

rer meg i hjertet hver gang jeg ser at integrering i klasserommet ikke fungerer – som oftest på grunn av manglende ressurser.

Så leser jeg at det er holdningene våre som er problemet. At vi lærere angivelig har feil tankegang når det gjelder inkludering i skolen. I artikkelen nevnes riktignok også andre mulige årsaker, som at enkelte foreldre faktisk ønsker spesialskole, og at vi mangler kompetanse og ressurser til å håndtere slike situasjoner. Likevel er budskapet tydelig: Alt skal helst løses i klasserommet.

Sannheten er at vi lærere ofte føler at dette

La barna bruke fantasi og kreativitet i møte med huldrebarna Einar og Eida. Ta med elevene til den magiske Huldreskogen ved skolen hvor de kan fordype seg i lyden fra vinden i trærne, fuglesang og knirkende greiner.

Norsk Friluftsliv åpner dørene til naturen med undervisningsopplegget:

Kampen om Huldreskogen

Heftet inneholder aktiviteter som løfter nærmaturen rundt skoler inn i barnas fantasirike verden, slik at de får oppleve naturglede og får økt miljøbevissthet. Med utgangspunkt i uteskoledidaktikk og læreplanmål, legger heftet opp til tverrfaglig undervisning inspirert av norske huldreeventyr.

Dette er et verktøy for pedagoger slik at de kan hjelpe barna med å

oppdage sin nærmatur og nærskog. La elevene få oppleve læringsglede, undring og mestring i deres egen huldreskog rett ved skolen.

Heftet er delt inn i fire undervisningsopplegg og øktene gjennomføres både i klasserommet og ute i naturen som læringsarena. Undervisningsopplegget er forankret tverrfaglig i LK20 og heftet inneholder tips til uteskoleledelse.

Heftet kan bestilles og lastes ned på naturensomlaeringsarea.no, Norges største samling av ressurser for uteskole. Her finner du også flere tips, inspirasjon og gratis undervisningsressurser.

ikke lar seg gjøre. De «ordinære» klasserommene våre er allerede en mosaikk av ulike behov, nivåer og bakgrunner. Vi skal møte alle: de engstelige, de urolige, de sinte, de som lærer best på sin egen måte, og de som rett og slett ikke vil lære. Lista er lang.

Derfor ønsker jeg enhver fast spesialavdeling hjertelig velkommen. Her kan elever med spesielle behov få oppleve god individuell tilpasning, et trygt og støttende læringsmiljø og dermed et bedre læringsutbytte.

Det er kanskje litt enkelt å beskyldre en akademiker med spesialfelt innen inkludering for ikke å kjenne virkeligheten godt nok. Likevel vil jeg komme med en oppfordring: Til dere som for-

Ill.foto: Erik M. Sundt

Alt skal helst løses i klasserommet. Sannheten er at vi lærere ofte føler at det ikke lar seg gjøre, skriver Bjørn Georg Pedersen.

sker på skolen: Meld dere frivillig som vikarer i en hvilken som helst klasse på barnetrinnet, en ukes tid. Få inn alle elevene dere mener hører hjemme der, men kun med de ressursene skolen faktisk har tilgjengelig. Bygg så et trygt, inkluderende og støttende læringsmiljø – og gjerne med godt læringsutbytte på toppen. Hvem vet, kanskje dere har flaks?

En skole for alle krever langt flere ressurser enn skolen vi har i dag. Jeg er glad for at dette også blir nevnt i artikkelen. Men vær så snill – la oss lærere slippe stadig å få våre holdninger trukket i tvil.

Bjørn Georg Pedersen
lærer

Bruk muligheten til å få faglig påfyll!

Høgskolen i Østfold tilbyr utdanninger for:

- **Barnehagelærere**
- **Lærere i grunnskolen**
- **Lærere i videregående**

Hos oss finner du ulike studier innen blant annet språk, KRLE, kunst og håndverk, pedagogikk og digital kompetanse.

Du søker støtte til utdanning gjennom **Udir**, og studieåret 2025-2026 er det siste året med nåværende finansieringsordning. Søknadsperioden hos Udir er mellom **1. februar og 1. mars**.

Full oversikt over våre videreutdanninger finner du her:

LÆREPLANER

Et forslag om mer konkrete læreplaner

Kunnskapsminister Kari Nessa Nordtun (Ap) vil ha en læreplanreform.
Det er ikke sikkert at det er en dårlig idé.

**Kronikk av
Are Bøe
Pedersen**

førsteamanuensis
ved lærer-
utdanningen, NLA
Høgskolen Bergen

Illustrasjon
Tone Lileng

Det ser ut som at autonomipendelen i læreplantenking nå svinger tilbake. Den antydete reformen skal sikre et felles minimum av kulturell kanon gjennom læreplanforankring, og minner slik sett om en retur til L97 for grunnskolen (læreplanverket av 1997 for den tiårige grunnskolen, red.anm.). Men hvorfor er Arbeiderpartiet så lite interesserte i å kalle det en reform, og å ta eierskap til den?

Lille julaften snek kunnskapsminister Kari Nessa Nordtun, via NRK, ut sine ambisjoner om en større læreplanreform for grunnskolen 1). Det har tilsynelatende passert i stillhet, selv om planene som skisseres, er omfattende, og ministeren selv vedgår at de nok vil føre til «kraftig debatt». Den kan vi like gjerne starte nå. Målet, sier hun, er å «løfte vår felles historie, våre tradisjoner og våre kulturuttrykk», for å vise at «vi er en nasjon og et felles folk».

Innpakningen bør Arbeiderpartiet revurdere: Dette høres ut som et gufs av nasjonstenking fra starten av forrige århundre, hvor den nasjonale organisme skulle assimilere fremmedelementer gjennom kulturelt og språklig press. Det tankesettet var blant annet med på å frembringe fornorskingspolitikken rettet mot samisk språk og kultur – et stortilt statlig overgrep i den nasjonale enhetens navn.

En mindre plump måte å fremstille dette på handler om formidlingen av en kulturkanon til elevene. I ideen om kanon ligger det selvfølgelig også et nasjonalistisk tankegods – en idé om at det finnes tekster fra vår historiske kultur som har verdi, både som tekstopplevelser og allmenndanning. I likhet med skolebyråd i Oslo, Julie Remen (H), er jeg ikke bekymret for at elevene skal gå glipp av «Ja vi elsker» fordi nasjonalsangen ikke står nedfelt i læreplanen. Som nordist er jeg opptatt av formidlingen av litterær kanon, og i den forbindelse er det større grunn til bekymring.

Det er en kjensgjerning at det i Læreplanverket for Kunnskapsløftet 2020 (LK20) ikke spesifiseres hvilke tekster eller pe-

rioder elevene skal møte i litteraturundervisningen på ungdomsskolen. I kompetansemålene i norsk for 10. trinn 2) står det at elevene skal «lese skjønnlitteratur og sakprosa på bokmål og nynorsk og i oversettelse fra samiske og andre språk, og reflektere over tekstenes formål, innhold, sjangertrekk og virkemidler», og «sammenligne og tolke romaner, noveller, lyrikk og andre tekster ut fra historisk kontekst og egen samtid». LK20 er en autonomifokusert læreplan, som forutsetter faglig sterke og selvgående lærere. Fungerer det etter intensjonen?

Tidligere har jeg argumentert slik: At læreplanen teknisk sett åpner for å plukke og mikse tekster uten hensyn til kanoniseringsstatus og litteraturhistorisk kontekst, betyr jo at ikke lærerne faktisk *gjør* det. De er tross alt høyt utdannede fagpersoner som velger tekster med omhu. Forskningslitteratur viser imidlertid noe annet: Valget av skjønnlitteratur i klasserommet gjøres ofte av læreverkene, ikke av lærerne 3).

Lærerne mangler tid og infrastruktur til å treffe slike valg selv. Autonomien som læreplanen gir lærerne, har i praksis blitt overført til læreverkene, og de forvalter den etter min mening ikke på en hensiktsmessig måte. I takt med at læreplanene har blitt gradvis mindre spesifikke med tanke på periode, forfatterskap og tekster, har tekstutvalget i læreverkene – *alle* læreverkene – krympet, både i antall og bredde.

I Læreplanverket for grunnopplæringen 2006 (LK06) finner man formuleringer som «klassiske verk fra norsk litteraturarv» 4). Det er ikke en «pensumliste», men etablerer en tydelig intensjon som ikke uten videre kan fravikes. Går man tilbake til L97, knyttes kunnskapsambisjonene for ungdomstrinnet til konkrete perioder og forfatterskap 5). «For eksempel»-formuleringer gjorde det mulig for lærere og læreverkforfattere å foreta utvalg – men utelukket muligheten for å hoppe over kanonisert litteratur og dens kontekst.

L97 er et læreplanverk hvor tanken om «formal dannelse» – overføringen av kultur

KANON

især litteraturvitenskap, kunst, musikk: utvalg av verker som (innenfor en kulturkrets) regnes som særlig verdifulle og kulturelt formende

Kilde: *Det norske akademis ordbok, naob.no*

fra en generasjon til den neste – er tydelig innskrevet.

Tidligere kirke-, utdannings- og forskningsminister Gudmund Hernes' ufortjent utskjelte kongstanke var en felles kjerne av tekstkultur som alle elever skulle møte, uavhengig av hvor de gikk på skole. L97 var i seg selv en innskrenking av autonomi sammenliknet med Mønsterplanene fra 1974 og 1987. Særlig M87 forutsatte et vesentlig «lokalt læreplanarbeid» ved den enkelte skole, som skulle fastsette et tekstpensum innenfor rammene av mønsterplanen, med stor frihet innenfor disse rammene.

Autonomipendelen har altså stadig svingt frem og tilbake i norsk skole. Med LK20 har den nådd sitt hittil sterkeste uttrykk for autonomi, som i praksis betyr at elever går ut av grunnskolen med vidt forskjellig kjennskap til sentral, litterær kanon.

Dermed står vi ved en korsvei: Vi kan gi slipp på tanken om at grunnskolen skal forvalte en litterær kanon, og flytte ansvaret til studieforberedende program på videregående trinn, hvor LK20 spesifiserer litterære perioder i kompetansemålene. Det er selvfølgelig en hårreisende idé, som vil føre til et enormt kulturelt klaseskille. Alternativet er, som kunnskapsministeren vil, å revidere læreplanene i retning L97, med tydeligere intensjoner for kanonformidling. Slik situasjonen i dag er, bør ikke dette forstås som en mistillitserklæring til lærerne, men en disiplinering av forlagene som utvikler læreverk.

Mer besynderlig er det at Arbeiderpartiet virker lite interessert i å ta eierskap til dette prosjektet. I en pasiar jeg hadde med Øyvind Jacobsen, en av kunnskapsministerens politiske rådgivere, på det sosiale mediet Bluesky 6), ble følgende klart: De vil ikke kalle det en reform (det er en reform). De går ikke med på at de skal endre læreplanen (de skal endre læreplanen). Og mest av alt vil de ikke kalle utsagnene til Nessa Nordtun for nasjonalistiske (uttalelsen hennes er programmatisk nasjonalistisk). Kanskje er det bare politisk habitus som gjør at dette dobbeltsnakket nærmest går på autopilot. Alternativet er at det politiske apparatet i Arbeiderpartiet allerede har utviklet berøringsangst for sin egen reform, til tross for at de nå er nærmere å føre god kunnskapspolitikken enn på 20 år.

Referanser:

- 1) Trond Lydersen (2024): – Vi må ha en tydeligere norsk forankring i skolen. NRK (nettutgaven), 23.12.2024.
- 2) Utdanningsdirektoratet (2025): Læreplan i norsk (NOR01-07) Kompetansemål og vurdering. Kompetansemål etter 10. trinn. Kunnskapsdepartementet, 15.12.2024.
- 3) Klette, Kirsti, og Blikstad-Balas, Marte (2021): Hvilke læremidler bruker norsklærerne på åttende trinn? En systematisk kartlegging av norskfagets analoge og digitale tekster. I: Norsk Pedagogisk Tidsskrift, 3-2021, side 268-281, Universitetsforlaget.
- 4) Utdanningsdirektoratet (2006): Læreplanverket for grunnopplæringen 2006 (LK06). Læreplan i norsk (NOR1-01). Kompetansemål etter 10. Trinn.
- 5) Det kongelige kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet (1996): Læreplanverket for den 10-årige grunnskolen. Hovudmoment for 8.-10. klasse, side 125-129. September 1996. Finnes digitalt hos nb.no.
- 6) <https://tinyurl.com/3nf9j72b>

Elever går ut av grunnskolen med vidt forskjellig kjennskap til sentral, litterær kanon.

Datadrevne politiske drømmer

Politikerne bør vende tallene ryggen og heller spørre seg hva slags skole de ønsker.

Elise
Farstad
Djupedal

Nylig var det høringsfrist for Kunnskapsdepartementets forslag om å innføre nasjonale register med personopplysninger om barn i barnehager og grunnskoler. Bakteppet for forslaget er at det er behov for mer kunnskap om hvordan barn har det i barnehagen og skolen. Departementet skriver at hensikten er å lage en mer treffsikker politikk som kan gi mulighet til å følge opp elevene. De understreker også at registrene «vil gi grunnlag for bedre statistikk og ny forskningsbasert kunnskap».

Departementet beskriver de nye registrene som en sammenstilling av data som staten allerede har tilgang på. Slik framstår forslaget som smått og lite inngripende. Det er derfor interessant at forslaget har møtt motbør nettopp for å være svært inngripende. Lærerprofesjonens etiske råd og Utdanningsforbundet er to av høringsinstansene som stiller seg kritiske til at registeret skal få en sentral rolle i utviklinga av framtidens barnehage og skole.

Det er liten tvil om at registrene er tiltenkt en sentral rolle i politikken. Forslaget hviler på ideen om at store mengder data på individnivå – altså om enkeltelever – vil kunne brukes til å utforme en bedre politikk med større effekt. Det kan virke som om etablering av disse registrene bygger på en drøm om at politikk kan bli feil- og risikofri, for å gjenbruke utdanningsfilosofen Gert Biestas ord. Politikk handler ikke lenger om å ville, sier han kritisk, men å diskutere resultater og effekten av evidensbaserte tiltak.

Det gir gjenklang også her til lands. Det virker som om

myndighetene tror de kan ta mer treffsikre avgjørelser og utforme en mer presis politikk bare de får nok data. Denne datadrevne drømmen kommer ikke bare til syne gjennom registrene som er foreslått. Kunnskapsminister Kari Nessa Nordtun blir ofte sitert på at bedre oversikt over resultatene i skolen vil gi flere svar. Det samme sa direktøren i Utdanningsdirektoratet Morten Rosenkvist da han ble intervjuet i Klassekampen før jul.

Vil mer data kunne gi flere svar? Registrene kan åpenbart gi flere svar. Det er likevel uklart om de vil gi bedre svar. Tall er sjelden så treffsikre som vi håper på, og det er derfor naivt å tro at registrene vil gjøre det enklere å ta gode politiske avgjørelser. Dataene vil aldri bli så entydige at de vil peke ut en bestemt politikk. I store datasett vil det være mulig å løfte fram tall som både viser framgang og tilbakegang på det samme saksfeltet. Sistnevnte er en utfordring når tallene blir en del av det politiske ordsiftet. Det er ikke vanskelig å se for seg hvordan det blir en partipolitisk kamp om desimaler for å fortelle bestemte historier om skoleutviklinga. Slik vil registrene kunne forsterke en pågående tendens: Enkelttall vil bli løfta fram av myndigheter og politikere for å understreke egen politisk suksess og andres fiasko.

De siste tiårene har det politiske ordsiftet i økende grad dreid seg om å diskutere (nedslående) resultater og effekten av enkelttiltak. Det er vanskelig å se at den allerede velutbygde og ressurskrevende resultatstyringa har gitt en bedre skole. Kanskje politikerne gjør lurt i å vende tallene ryggen og heller spørre seg selv hvilken skole og hvilket samfunn de vil ha?

er stipendiat i pedagogikk ved NTNU. Hun har en bred interesse for spørsmål om politikk, skole, ulikhet og inkludering. For tida jobber hun med et historisk doktorgradsprosjekt om grunnskolen som kunnskapspolitikk.

Illustrasjon: Kristin Slotterøy/unsplash

VOLD OG TRUSLER

Sju råd for en tryggere arbeidsplass

Her er sju råd fra Arbeidstilsynet om hvordan skoleeiere og skoleledelse kan forebygge og håndtere vold og trusler.

Siden høsten 2023 har Arbeidstilsynet besøkt rundt 40 kommuner med seminar om hvordan skolene kan forebygge og håndtere vold og trusler. Møter med over 1000 skoleansatte har gjort inntrykk. Mange føler seg maktesløse når dager preges av stygge ord, spytting, slag og sparking. De opplever at elevene som utøver vold blir stadig yngre. Og at vold og truende tilnærmelser er blitt så vanlig at de ikke melder det inn som avvik.

Flere skoleansatte uttrykker at de setter elevenes

sikkerhet foran sin egen. De har avfunnet seg med at det kan være både ubehagelig og utrygt å gå på jobb. Slik skal det ikke være.

Arbeidsgiver har ansvar for at arbeidsmiljøet er forsvarlig på alle områder. Vold og trusler i skolen kan ikke fjernes helt, men arbeidet skal risikovurderes og preventive tiltak settes inn så langt som mulig. Blir ansatte likevel utsatt for vold eller trusler på jobb, skal de følges opp på en god måte, med tanke på både fysisk og psykisk helse.

Det skal finnes gode rutiner og sikringsmekanismer. Alle skoleansatte skal oppleve solid støtte fra skoleeier, ledelse og kolleger.

Her er sju råd for å forebygge og håndtere vold og trusler i 2025:

- Arbeidsmiljøloven stiller klare krav om at arbeidstakere, så langt det er mulig, skal beskyttes mot vold, trusler og uheldige belastninger på arbeidsplassen. Dette innebærer også en tydelig erkjennelse av arbeidsgiveransvaret som ligger hos kommunen eller fylkeskommunen.

- Kommunen eller fylkeskommunen må sikre at skolene har gode verktøy og ressurser til å kartlegge og vurdere risiko for vold og trusler. Skoleeier må gi nødvendig bistand, legge til rette

Mine Grenser

Mine Grenser er en gratis undervisningsressurs om seksuell trakassering, basert på ungdoms egne fortellinger om grenseoverskridelser. Nettsiden er utviklet av forskere ved Universitetet i Agder i samarbeid med lærere og elever i videre-gående skole, med støtte fra Kultur- og likestillingsdepartementet. Løft kompetansen om seksuell trakassering i skolen – start her: www.minegrenser.no

"Et viktig prosjekt som vil bidra til at flere lærere føler seg bedre rustet til å gi god seksualitetsundervisning!"

Arly Hauge
Fylkesdirektør for
utdanning i Agder

HORE

for rapportering og sikre bruk av bedriftshelsetjenesten. Resultater av kartlegging, risikovurdering og tiltak bør etterspørres jevnlig av skoleeiere.

- Løft problemstillingen fra enkeltelever og enkeltansatte. Vold og trusler må håndteres som et arbeidsmiljøproblem det jobbes kontinuerlig med gjennom året. Få oversikt over hvor og når episoder med vold og trusler skjer, og vurder særlig forhold som alenearbeid, bemanning og kompetanse. Det er avgjørende at rektor får på plass et samarbeid med tillitsvalgte og verneombud.

- Opplæring og øvelse avgjør hvordan vold og trusler håndteres. Skoleeier må sørge for nødvendig opplæring og øvelser og bistå skole-

ledelsen i å vurdere hvilke opplærings- og øvelsesbehov de ansatte har. Tryggere voksne gir tryggere barn, og flere situasjoner kan dempes eller avverges helt med hjelp av god opplæring og praktisk øving.

- Registrér alle avvik. Vold og trusler er mer enn de mest alvorlige hendelsene som slåsskamper eller knivangrep. Skaff også oversikt over hendelser som lugging, sparking, spyting og skjellsord. Skoleeier må sørge for at alle meldte avvik følges opp. Ansatte utsatt for vold eller trusler skal få systematisk oppfølging av både fysisk og psykisk helse.

- Fordel belastning. Ikke alle situasjoner kan unngås helt, diskutér hvordan belastningen kan

fordeles. Arbeidsgiver har ansvaret for organisering og fordeling av arbeidet, men medvirkning er viktig.

- Snakk om temaet på skolen. Både rektor, tillitsvalgte og verneombud kan bidra. Nærmeste leder må støtte og følge opp ansatte både i hverdagen og når det stormer. Snakk om grenseganger mellom kravene som stilles i opplæringsloven og arbeidsmiljøloven, og sørg for at de ansatte kjenner til at lovverkene er likestilte.

Ingri Litleskare

seniorrådgiver i Arbeidstilsynet

RUSFOREBYGGING SOM SKAPER NETTVERK MELLOM FORELDRE

Når foreldre kjenner hverandre og har snakket om problemstillinger knyttet til ungdomstid og rusmidler, er det lettere å samarbeide om å skape et trygt og godt lokalmiljø. Sterk&Klar holder foredrag med refleksjonsoppgaver på foreldremøter.

sterkogklar.no/skole

Gratis konferanser og nyhetsbrev for lærere
Foreldremøter med foredrag

**Vi har også opplegg
for voksenopplæring**
som tar hensyn til
kulturforskjeller og
begrensede norskkunnskaper

sterkogklar.no/intro

Laila Marit Fossum (1953–2025)

Laila Marit Fossum, fødd 15. oktober 1953, døydde 5. januar 2025. Dødsbodskaen kom brått og uventa på mange kjennin-
gar og tidlegare kollegaer. Sjølv den sterke og kampvillige Laila
måtte dessverre gi etter for ein brutal kreftsjukdom.

Det er mange i Skule-Norge og i organisasjonslivet som min-
nest Laila som ein dyktig lærar og skarpskodd tillitsvald. Ho
var utdanna cand.mag. og adjunkt frå Universitetet i Oslo, og
ho underviste i mange år ved Bingsfoss ungdomsskole i Lille-
strøm kommune.

Ho kom tidleg med i fagforeiningsarbeid og tok på seg vikti-
ge oppgåver som tillitsvald både lokalt, regionalt og sentralt.
Ho fekk sentrale roller i NUFO (Norsk undervisningsforbund)
og seinare i Lærarforbundet. I Lærarforbundet var ho nestleiar
i seks år, frå 1996 til 2001. Ho var ein lojal og inspirerande kolle-
ga, høgt respektert i og utanfor eigen organisasjon.

Laila sitt arbeid som tillitsvald femna vidt. Det var likevel det
fagleg-pedagogiske feltet og utdanningspolitikken som fekk
mest nytte av hennar store kunnskapar og glødande engasje-
ment. Ho var stolt av læraryrket og la stor vekt på å fremme
profesjonalitet og yrkesetikk.

Laila var viljesterk og argumenterte tydeleg for standpunk-
ta sine. Men ho evna også å finne samlande løysingar i viktige
saker. I Lærarforbundet var ho ein sterk talsperson for grunn-
skulen, særleg for ungdomssteget. Dette kom ikkje minst til
nytte i samband med grunnskulereforma på 1990-talet.

I fusjonsprosessen mellom Lærarforbundet og Norsk Lær-
arlag hadde Laila ei viktig rolle. Ho var initiativrik og kreativ, og
ho var i høgste grad med på å leggje grunnlaget for skipinga av
Utdanningsforbundet frå 2002.

Etter den tid arbeidde Laila vidare med utdanningspolitikk
gjennom fleire år i Utdanningsdirektoratet og i Kunnskapsde-
partementet. I tillegg var ho aktiv på fleire område i lokalmil-
jøet på Sørumsand.

Det er mange som vil sakne Laila Marit Fossum. Tankane går
først og fremst til sønene Håkon og Øyvind og til familien elles.

Av Mona Raabe og Anders Folkestad

Høyesterett skjerper kravene til oppsigelse

I en fersk avgjørelse fra Høyesterett slås det fast at arbeidsgiver i visse tilfeller kan ha plikt til å tilby omplassering ved oppsigelse som skyldes arbeidstakers forhold.

I 2024 kom en viktig dom fra Høyesterett, som stiller skjerpede krav til arbeidsgivers vurdering i oppsigelsessaker. Saken gjaldt en helsefagarbeider som ble sagt opp fra sin stilling i hjemmehjelpstjenesten i Oslo kommune, etter at han var blitt fratatt autorisasjon som følge av vesentlig mangel på faglig innsikt. Partene var enige om at dette isolert sett kunne være saklig grunn for oppsigelse, men den ansatte hevdet at kommunen pliktet å tilby ham en annen passende stilling, og at denne plikten ikke var oppfylt.

Høyesterett slår her fast at arbeidsgiver *kan* ha plikt til å tilby annet passende arbeid også i saker hvor oppsigelsen skyldes forhold hos den ansatte. Det er imidlertid snakk om en begrenset og situasjonsbestemt plikt:

For det første vil arbeidsgivers interesse i at arbeidsforholdet avsluttes, kunne være til hinder for at det overhodet er aktuelt å tilby annen stilling. For eksempel ved alvorlige pliktbrudd eller atferd som innebærer at arbeidsgiver ikke lenger har tillit til den ansatte. Kjerneområdet for omplasseringsplikten vil derfor være saker der arbeidstaker ikke kan bebreides for årsaken til oppsigelsen. For eksempel ved manglende evne til å utføre arbeidsoppgavene.

For det andre er det en forutsetning for en omplasseringsplikt at arbeidstakers interesse i å fortsette i et annet arbeidsforhold i virksomheten, er av særlig styrke. For eksempel fordi den ansatte har høy alder som gjør det vanskelig å skaffe seg nytt arbeid, eller forsørgelsesbyrde som gjør det særlig viktig å beholde inntekt. Også forhistorien mellom partene kan begrunne en plikt til å tilby annen stilling, slik som lang ansiennitet.

For det tredje må det finnes en passende stilling i virksomheten som er ledig. Arbeidsgiver er altså ikke forpliktet til å opprette en ny stilling som arbeidstaker kan omplasseres til. Høyesterett påpeker at det klare utgangspunktet må være at det er snakk om en alternativ stilling som allerede eksisterer. Kun i helt spesielle tilfeller vil det være aktuelt å legge vekt på et eksisterende arbeidsbehov.

Mulighetene for omplassering skal vurderes innenfor hele virksomheten, uavhengig av hvilken del av virksomheten arbeidsforholdet er knyttet til. Undersøkelsene vil imidlertid måtte begrenses til det som er rimelig. Høyesterett presiserer i den sammenheng at det ikke kan legges til grunn som en generell regel at store arbeidsgivere vil ha en passende ledig stilling – vurderingen må være konkret.

Dommen understreker viktigheten av at arbeidsgiver foretar en grundig vurdering ved oppsigelser som skyldes arbeidstakers forhold. En beslutning om oppsigelse vil ikke være forholdsmessig dersom andre, mindre alvorlige og inngripende tiltak kan løse arbeidsgivers behov, slik som omplassering til en annen stilling. Selv om omplasseringsplikten i slike saker er begrenset og situasjonsbestemt, må arbeidsgiver kunne dokumentere at oppsigelse er en rimelig og nødvendig reaksjon, og at andre mindre inngripende alternativer er vurdert. Herunder må arbeidsgiver kunne gi en saklig begrunnelse for hvorfor omplassering til annet passende arbeid ikke anses aktuelt eller hensiktsmessig.

Rikke Rosvold
advokat hos
Raugland
Advokatene

Den ansatte hevdet at kommunen pliktet å tilby ham en annen passende stilling.

SKOLEPOLITIKK

Retningsvalg for skolen

Thom Jambak

2. nestleder i
Utdannings-
forbundet

En måling Nordstat har gjort for Vårt Land viser at skole og utdanning er den viktigste saken for velgerne. Det er bra, men vi trenger en helt ny retning i skolepolitikken.

Hele 17 prosent av velgerne sier skole og utdanning er den aller viktigste saken ved stortingsvalget. Ingen annen enkeltsak skårer like høyt i målingen. Så det er liten tvil om at også de politiske partiene vil bruke det nærmeste halvåret og valgkampen på å posisjonere seg som skolepolitiske ledere. Men jeg håper dette valget blir mer enn et valg der skole er en viktig sak og der politikere synger gamle sanger om igjen. For de sangene er utspilte og utslitte, og de har feilet. Vi trenger noe nytt. Høstens valg må bli et retningsvalg for skole-Norge.

For det er til dels rett når politikere den siste tiden har konkurrert i å være bekymret og i å ta eierskap over frasen «alle piler peker nedover i skolen». Problemet er at den politiske bekymringen i stor grad er sedvanlig overflatisk og ofte ensidig knyttet til nedgang i elevenes testskåre på relativt snevre kunnskapsmål. Men det er mer alvorlige piler som også peker i feil retning: Motivasjon, trivsel, tilstedeværelse og lærelyst går ned, samtidig som antall skoleår, undervisningstimer, tester, skolerelatert stress, psykisk uhelse og prestasjonsorientering har økt.

Med andre ord har de siste tjue års skolepolitikk feilet, og feilet grovt. Streng målstyring i kombinasjon med hyppig testing av elevenes kunnskap og stadig flere timer i teorifagene var ment å skape en bedre skole der elevene presterer bedre. Men i stedet har det altså gitt oss en skole der elevene i mindre grad ønsker å være, er mindre motivert for å lære og tilsynelatende også presterer dårligere. Da kan vi ikke tåle et valg til der

politikkerne skal dytte mer av det samme over skolen og elevene. Det eneste ansvarlige er en ny retning.

Heldigvis er det noen gode tegn i tiden. Vi ser antydninger til at vi snakker om skole og utdanning på en ny måte der barn, unge og voksnes utvikling og lærelyst får plass. Vi ser spor av forståelse for at 6-åringene må møte en skole som er tilpasset deres utviklingsnivå og behov som barn. Vi ser en gryende verdsettelse av lekens egenverdi og betydningen av praktiske arbeidsformer og praktiske og estetiske fag. Vi ser anerkjennelse av lærerkompetansen og betydningen av å ha lærere med lærerutdanning. Og vi ser en interessant og nødvendig debatt om effektene av kompetansebaserte læreplaner og faginnholdets plass i skolen.

Helt konkret vises dette blant annet i at regjeringen vil endre nasjonale prøver slik at de blir læringsstøttende verktøy, åpning for å fjerne kartleggingsprøven på 1. trinn og fortsatt støtte til minstenorm for lærertetthet på skolenivå som en grunnleggende ressurs sikring. Dette er veldig bra og vil være viktige skritt i en ny skolepolitisk retning til beste for elevene.

Men alle disse sakene er også i spill, de har ikke støtte i alle partier. Høstens valg *kan* bli starten på ny og bedre skolepolitikk, men det kan også bli et valg der man snur den politiske bunken og tar fatt på nok en periode med samme gammeldagse skolepolitikk.

Jeg oppfordrer alle våre medlemmer og tillitsvalgte til å følge partiene tett i perioden fram mot høstens valg. Vi vet dette blir et valg der skole er viktig. La oss sørge for at det også blir et skolepolitisk retningsvalg!

Vi kan ikke tåle et valg til der politikkerne skal dytte mer av det samme over skolen og elevene. Det eneste ansvarlige er en ny retning.

Foto: Vinh Tran

Svært mange lærere har benyttet videreutdanningsmulighetene som ligger i strategien «Kompetanse for kvalitet».

Ønsker du videreutdanning? Søk nå!

Frem til 1. mars kan du søke universiteter og høyskoler om videreutdanning. Du velger mellom vikarordning og stipendordning.

Også i år gis lærere mulighet til å ta videreutdanning hvor du enten får et stipend eller at det settes inn vikar for deg. Utdanningsdirektoratet (Udir) har nå åpnet søknadsprosessen for lærere i skoleverket for studieåret 2025/26.

Populært tiltak

Utdanningsforbundet har i mange år jobbet for at lærere skal få mulighet til etter- og videreutdanning, og i 2009 ble videreutdanningsstrategien «Kompetanse for kvalitet» opprettet. Geir Røsvoll er fornøyd med hvor mange som har søkt og brukt muligheten.

– Vi har sett en voldsom interesse blant våre medlemmer for å ta videreutdanning. Det er

svært gledelig, og det viser hvor viktig det er for lærere å holde seg oppdaterte og å få faglig påfyll. Dette gagner både lærerne, elevene og samfunnet som helhet.

– Derfor oppfordrer vi alle som har mulighet til det om å søke videreutdanning, sier Utdanningsforbundets leder.

Alle lærere i skolen kan søke videreutdanning, men det er ikke dermed sagt at søknaden innvilges (se prioriteringsliste lenger nede i saken). Skoleeier skal først godkjenne eller avslå søknadene og prioritere mellom de godkjente søknadene innen fristen 15. mars. Deretter vil Utdanningsdirektoratet behandle søknader som er godkjent av skoleeiere.

Prioriterte grupper

Det er Kunnskapsdepartementet som fastsetter de nasjonale prioriteringene. For studieåret 2025–2026 er dette de nasjonale prioriteringene av søknader om stipend- og vikarmidler:

- søknader i matematikk, engelsk, norsk, samisk og norsk tegnspråk
 - søknader fra Finnmark fylke og søknader fra kommuner i oppfølgingsordningen
- Det settes også av egne vikar- og stipendmidler som gir rom for at minst
- 1000 lærere får tilbud om videreutdanning i praktiske og estetiske fag
 - 800 lærere får tilbud om videreutdanning i spesialpedagogikk

Stipend- eller vikarordning?

Du skal altså velge mellom to ordninger når du søker videreutdanning: stipend- eller vikarordningen.

I vikarordningen har du full lønn, men må også bruke noe av egen fritid.

Stipendordningen gir maksimalt 136 000 kr i løpet av et studieår. Lærere som tar færre enn 30 studiepoeng, får mindre i stipend.

Oversikt over aktuelle videreutdanningstilbud finner du blant annet på utdanning.no.

Flytt nord, kutt lån!

Det som først var en vits for Valdemar Horndalsveen Birch og kompisene på lærerstudiet, ble ramme alvor i sommer. Men – 25-åringen, nå bosatt i Nord-Troms, har ikke angret ett sekund!

«Go west», sa amerikanerne på 1800-tallet. Nå sier den norske regjeringen: «Reis nord!».

For: for mange nyutdannede lærere kan overgangen fra studietiden til arbeidslivet være utfordrende. Spesielt i og rundt storbyene kan det være vanskelig å få fast jobb. Men, det er alternativer som gir både økonomiske fordeler, full jobb og en annerledes arbeidserfaring – spesielt nordpå. Den nye ordningen for nedskriving av studielån, gjeldende fra 1. januar 2025, gjør nå dette valget enda mer attraktivt for nyutdannede lærere, spesielt for de som jobber i tiltakssonen, det vil si Finnmark og sju kommuner i Troms; Lyngen, Storfjord, Kåfjord, Skjervøy, Nordreisa, Kvænan og Karlsøy.

Ingen intervju i sør, tilbudt alt i nord

25 år gamle, lektorutdannede Valdemar Horndalsveen Birch fra Manglerud er et eksempel på hvordan en nyutdannet lærer kan finne lykken i nord. Etter å ha fullført lektorutdanning 8-13 med historie og engelsk i fjor vår, møtte han liten spons på jobbsøknadene i Oslo-området.

– Jeg søkte mange steder, men konkurransen i storbyene er tøff. Jeg ble faktisk ikke innkalt til et eneste intervju.

Så utvidet han horisonten, og ler i ettertid litt av seg selv og sine medstudenter.

– Vi var faktisk flere på lærerstudiet som hadde spøkt om å flytte nordover, «fordi det var jo så mange goder der». Det begynte som en vits, men tanken vokste etter hvert. Så jeg begynte å søke et godt stykke utenfor Oslo.

Han sendte inn tre søknader til skoler i Troms, og fikk tilbud om alle jobbene. Valget falt på Vannvåg oppvekstsenter, en skole med om lag 60 elever.

– Her ble jeg møtt med en interesse jeg ikke hadde opplevd andre steder. Det gjorde valget langt lettere, sier han.

Gunstige betingelser

De økonomiske betingelsene var også med på å gjøre valget enklere, innrømmer Birch. De ferske

ordningene for nedskriving av studielån har dessuten gjort oppholdet enda mer lukrativt.

I tillegg til lavere skatt og et lokalt, kommunalt tillegg på 80 000 kroner etter to år i jobb, innebærer de nye ordningene at Birch i løpet av få år kan få avskrevet mye av studielånet.

– Slike økonomiske goder, og å kunne få nedskrevet 80 000 kroner i året av studielånet, er en fantastisk mulighet. Spesielt for oss nyutdannede lærere som starter karrieren med mye studiegjeld.

Samtidig er han kjapp med å understreke at dette ikke er hans eneste motivasjon for å jobbe på Vannvåg oppvekstsenter.

– De økonomiske godene hjelper mye, men det er ikke nok i seg selv. Hadde jeg ikke trivdes, hadde jeg ikke valgt å bli boende. Heldigvis trives jeg veldig godt, og jeg kunne gjerne bodd her mer enn to år.

– Øya er spektakulær, og det synet som møtte meg i sommer var noe helt annet enn det jeg så for meg før jeg dro. I tillegg har jeg blitt veldig godt mottatt, poengterer Birch.

Gode forhold

I tillegg er klassene små, og støtten fra erfarne kolleger er uvurderlig.

Også utenfor klasserommet har Manglerud-gutten valgt å engasjere seg, noe som har hjulpet ytterligere til med å trives på øya med om lag 600 innbyggere.

– Det er ikke så mange organiserte aktiviteter her, så jeg har begynt å arrangere filmkvelder for elevene. I tillegg har vi en aktivitetskonkurranse mot naboskolen og rivalen Hansnes. Det er ikke noe alternativ å tape for dem, så jeg må bare røre mye på meg!

En oppfordring til andre

Birch mener langt flere nyutdannede burde vurdere mulighetene som ligger ved å flytte til og jobbe i Nord-Norge. Han påpeker at mange av studiekompisene hans har slitt med å finne faste stillinger i Oslo-området og rundt storbyene. Han

anbefaler flere å se nordover for en trygg og annerledes start – i full jobb.

– Flere av de jeg studerte sammen med som valgte å bli boende rundt Oslo, er enten ringevikarer og/eller har eksempelvis 40 prosent stillinger, samtidig som de løper mellom stappfulle klasser.

– Her får du en fast stilling, mindre klasser og et personlig arbeidsmiljø. De økonomiske fordelene gir deg også et solid utgangspunkt for fremtiden. For meg har dette vært en perfekt start på lærerkarrieren, avslutter han.

Les mer om
ordningene her:

Foto: Privat

Den ferske læreren Valdemar Horndal-sveen Birch (25) er svært fornøyd med sitt nye liv på Vannøy oppvekstsenter i Karlsøy kommune. Gode betingelser har hjulpet godt på, spesielt når det gjelder avskrivning av studielånet.

Reise i vinterferien?

Nå nærmer det seg vinterferie, og da er det mange som benytter muligheten for å dra til utlandet eller nyte naturen her til lands.

Hva skal ikke pakkes i innsjekket bagasje, og hva bør du tenke på når skiene ikke er på beina? I forsikringsvilkårene på Min side finner du god informasjon om hva som er og ikke er dekket når du er på reise.

Blir det ikke ferie på deg i år? Du er godt dekket på korte turer i nabolaget også!

Foto: Anna-Julia Granberg

Reiseforsikring for korte og lange turer.

Kurs

Kunstig intelligens i undervisningen – en praktisk tilnærming

5. mars inviterer vi til kurs om KI i undervisningen. Kurset vil ta sikte på å gi helt konkrete, praktiske tips til hvordan lage gode oppgaver som tar i bruk KI – både der oppgaven er bygd opp rundt bruk av KI, og der KI er integrert som en naturlig, mer underordnet del. Kursholder er Jan Eirik Paulsen, lærer ved Glemmen videregående skole. Digitalt kurs, kursavgift, kan ses i opptak.

USA og Norge = Best friends 4-ever?

6. mars ønsker vi velkommen til gratis webinar for medlemmer. Vi har invitert professor Marianne Riddervold til å holde et foredrag om forholdet mellom USA og Norge etter at Trump har blitt valgt til USAs president. Til nå har vi vært sikre på at amerikanerne kommer og hjelper oss hvis vi blir angrepet. Men de siste årene har vi sett strømninger i amerikansk politikk som stiller spørsmål ved nytten av internasjonalt samarbeid. Hva innebærer det for norsk sikkerhetspolitikk og vårt forhold til Europa hvis USA blir mest opptatt av seg selv?

Nobelinstituttets lærerkurs 2025

31. mars-1. april tilbyr Det Norske Nobelinstituttet i Oslo et spennende fordypningskurs for lærere. Utdanningsforbundet disponerer 16 plasser. Lærerkurset vil i år sette søkelys på ytre høyes fremvekst. Hvordan kan vi forstå denne utviklingen, og hvilken betydning har høyreekstremisme for nasjonal, regional, og internasjonal politikk? Møt forskere som Anders Ravik Jupskås (C-Rex, UiO), Minda Holm (NUPI), Jacob Ravndal (PolitiHøgskolen), Ketil Raknes (Høgskolen Kristiania), Petter Bae Brandtzæg (UiO) og Cathrine Thorleifsson (UiO). Søknadsfristen er 28. februar.

Les mer på www.udf.no/kurs

Dine unike medlemsfordeler

Som medlem i Utdanningsforbundet har du tilgang til unike medlemsfordeler. Flere av dem gjelder også for din familie. Ved å bruke fordelene kan du og dine få en tryggere hverdag og en bedre familieøkonomi. Våre forsikringer til medlemspris er tilpasset ulike livsfaser.

Reiseforsikring

Livsforsikring

Studentforsikring

Innboforsikring

Barneforsikring

Husforsikring

Grunnforsikring

70+ forsikring

Bilforsikring

Uføreforsikring

Kritisk sykdomsforsikring

Rabatt hos Tryg

I tillegg til Utdanningsforbundets spesialtilpassede forsikringer, får du rabatt på private forsikringer hos Tryg. Ordningen gir deg 35 prosent rabatt på alt fra hytte- til dyreforsikring.

Andre fordeler i Tryg

Hvis du har privat forsikring i Tryg, får du også tilgang til psykologhjelp ved personlig krise, råd fra fagpersoner om bolig, og hjelp ved ID-tyveri eller misbruk i sosiale medier.

Andre medlemsfordeler

- Boliglån hos Nordea
- BikeMember sykkelregister
- Overnatting på Hurdalsjøen Hotell

Tilbud gjennom Unio

Som medlem i Utdanningsforbundet får du også medlemstilbudene hos Unio.

REISEFORSIKRING

Alt på stell før ferien?

Reiseforsikringen gjelder både i utlandet og i Norge. Når sant skal sies, så gjelder den allerede i det du forlater tomtegrensen.

Husk å kjøpe reiseforsikringen før du bestiller reisen, så får du avbestillingsdekning hvis du blir syk og ikke kan dra.

På rektors kontor

Det hender at rektor kobles inn, og da er det alvor!

Rektor har utvist rasistiske elever, rektor har stoppet bruk av kniv og slåsskamper, rektor har sett hatmeldinger på mobilene til elever og rektor har måtte mekle i et trekantdrama.

En gang hadde to fulle russ sovnet i telefonkiosken. De visste knapt nok at de ble vekket. Med stor flauhet og dirrende stemme møtte Anne på rektors kontor dagen derpå. Jeg holdt henne litt på pinebenken uten å si for mye om hva jeg hadde sett. Hun husket ingen ting, men jeg skjønte at hun var engstelig for noe. Tausheten fra oss begge var til å ta og føle på, før jeg informerte om at hun hadde hatt klær på seg. Der og da var hun den lykkeligste elev jeg noen gang har møtt, og jeg konstaterte at denne ventespenninga hos rektor var verre straff enn en utvisning. Det var hun enig i.

Roger var mer avslappet da han ble konfrontert med telefonkiosken. – Jeg synes du takler dette bra jeg Dag, sa han med et glimt i øyet.

En annen gang måtte Tim, med fire dager og førtisju enkelttimers fravær, møte til samtale med rektor.

– Du unge mann, du er her for at vi må snakke om fraværet ditt.

– Ja, jeg vet jo det.

– Vet du hvor mye fravær du har i første termin?

Petit av
Dag
Gulbrandsen

Dag Gulbrandsen
pensjonist

– Nei.

– Det er faktisk fire dager og førtisju enkelttimer. Det betyr at du står i fare for å få *Ikke vurderingsgrunnlag* i flere fag.

– Ja, jeg skjønner jo det.

– Men du, jeg blir så nysgjerrig – fire dager kan helt sikkert forklares, men hva gjør du, og hvor har du vært i alle enkelttimene?

– Se når de er da!

Rektor, som følte seg godt forberedt, hadde ikke registrert at alle enkelttimene var om morgenen.

– Jeg ser at de er om formiddagen, men hva betyr egentlig det?

– Jo, jeg bor på hybel, og jeg har vansker med å sove. Så spiller jeg dataspill da, vet du. Klokka blir klokka to eller tre før jeg sovner. Jeg setter på vekkerklokka, jeg har alarm på mobilen og så ringer mora mi.

– Ja, og hva er så problemet?»

– Jo, jeg står opp (dramatiserer oppstandelsen ved å reise seg opp fra stolen). Så kikker jeg på senga, og så bare bikker jeg tilbake igjen, vet du.

– Men du, du må ikke bikke tilbake, du må faktisk bikke rett opp og fram.

– Du, det var en skikkelig god idé. Det skal jeg prøve!

STOREFRI av MARIUS HENRIKSEN

Foto: Lise Åserud/NTB

QUIZ

15 kjappe om løst og fast

- Hvilken av byene i Agder ligger lengst mot øst? 1834. Hva var det Ole Høiland gjorde denne dagen?
- Hva heter lederen av Fremskrittspartiets ungdom? 9. Hvilken sykdom beskytter BCG-vaksinen mot?
- Hvilken oppfinnelse er Thor Bjørklund kjent for? 10. Hvilken artist hadde stor suksess med låten Single Ladies (Put a Ring on It)?
- Hva het landet Sri Lanka fram til 1973? 11. Hva er en fjesing?
- Hva slags butikk har du sannsynligvis vært i hvis du kommer hjem med et produkt det står Harahorn på? 12. I hvilke norske byer ligger henholdsvis Nordlyskatedralen og Ishavskatedralen?
- Hvis du noen gang har lest Donald Duck, kjenner du nok til «Lille hjelper». Hvem er det som har Lille hjelper som assistent? 13. På NRK har det blitt sendt en dokumentarserie om USA med navnet UXA. Hvem har laget denne serien?
- På Eiksmarka i Bærum ligger landets eneste galoppbane. Hva heter den? 14. Hva er et enkemannsstøt?
- Vi skal nesten 200 år tilbake i tid, til Christiania nyttårsaften 15. Langrennsløperen Dario Cologna tok fire OL-gull i løpet av karrieren, det siste under OL 2018. Hvilket land representerte han?

Quizmester: Ståle Johnsen. Svarene finner du på side 59.

FOR 50 ÅR SIDEN

PÅ og I morsmålet

I de aller siste år har vi fått et stadig større innslag av andre fremmedspråklige elever i norsk skole. Utlendinger flytter til Norge, for kortere eller lengre tid, og grunnskolen har plikt til å ta imot deres barn i undervisningspliktig alder.

Med den erfaring og innsikt en allerede har vunnet i arbeidet med de fremmedspråklige elever, blir det i dag sterkt understreket at det ikke kan være noe mål å få disse elevene snarest mulig over til bare å beherske norsk. Dette ville bl.a. sterkt redusere deres mulighet for å opprettholde og utvikle sitt eget språk og derved gjøre en eventuell senere innpassing i eget fedreland vanskelig. Det må derfor være en riktig utvikling når Oslo-skolen i dag gir de fremmedspråklige elever tilbud om undervisning ikke bare i deres eget morsmål, men også på dette språket – iallfall i enkelte fag og emner.

Norsk Skoleblad nr. 8/1975

FOR 25 ÅR SIDEN

Få PC-gaver

I desember i fjor skrev næringsminister Lars Sponheim og utdanningsminister Jon Lilletun et brev til 2000 bedrifter med bønn om å gi bort brukte PCer til skolene. Bare 20 bedrifter har svart på brevet, skriver Næringslivets Ukeavis. Det to ministrene hadde håpet ordningen skulle skaffe elever i grunnskolen 10 000 PCer. Marianne Aasgaard i bedriften Alternativ Data, som samler inn PCene, sier til Næringslivets Ukeavis at hun ikke er overrasket over at det tar tid å etablere en slik ordning, men helsvart er det ikke. Bedriftene som har svart, er store, og 749 PCer var primo februar klare for levering til skolene.

Skolefokus nr. 4/2000

GYLNE ØYEBLIKK

I kamp med tangentene

– Han øvde, øvde, øvde og øvde, men ble stående på karakteren 3, sier André Krokum Namork.

Tekst: Ylva Törngren | yt@utdanningsnytt.no

Elevens sterke indre motivasjon gjorde imidlertid inntrykk på musikk læreren ved Kjeller skole i Lillestrøm.

Instrumentet var piano, noe eleven ikke hadde erfaring med før 8. trinn. Heller ikke kom eleven fra en familie med musikkbakgrunn.

Drivkraft og pågangsmot skortet det derimot ikke på, ifølge André.

– Han øvde, øvde, øvde og øvde, men fikk det ikke helt til og ble stående på karakteren 3 i 8., 9. og utover høsten i 10. klasse.

Oppmuntring

André og eleven hadde flere samtaler underveis.

– Det du gjør, er veldig fornuftig, understreket jeg ovenfor ham, sier André.

– Hva gjør du for å oppmuntre?

– Jeg påpeker hva eleven kan og får til, lite eller stort. «Jeg får jo ikke til noe», kan eleven si. Jo, sier jeg, du får til «det og det», forklarer André.

Han passer på å vise til, og minne eleven om, de små seirene i skolehverdagen.

– Jeg prøver også å gi tydelige og konkrete tilbakemeldinger og arbeidsoppgaver.

I ungdomsskolen er musikk obligatorisk, en halv time per uke. Ved Kjeller har 8. trinn én time per

uke i vårsemesteret, 9. trinn én time per uke hele året og 10. trinn én time per uke høstsemesteret.

– Man må forstå musikken

Rett før jul skulle 10. trinn få sluttvurdering. Etter framføring i musikkrommet var det tid for én-til-én-tilbakemelding. Eleven hadde spilt piano, i band med bass, trommer og gitar.

– Å mestre et instrument tar tid, sier André.

– Man skal forstå formen til låta, drivet i den, innarbeide tempo og rytme i fingrene og inn i nye hjernebaner! Som lærer må man ikke glemme at det tar tid.

– Elevene må først ape, så skape. 90 prosent av god musikkutøving er håndverk, 10 prosent er kunst.

Øving gjorde mester

Da den ovennevnte eleven skulle få tilbakemelding, innledet André med følgende: – I tre år har du øvd og øvd. Du ga aldri opp!

Deretter kom vurderingen: – Nå har du fått på plass det jeg har bedt om. Karakteren er 5.

Eleven lyste opp: – Er det sant? Mener du det?

Det kunne André forsikre ham om.

– Han lyste opp! Han ble nesten som en ny elev, med en helt annen trygghet og ro, avslutter André.

Å mestre
et instrument
tar tid.

André Krokum Namork (42),
musikklærer ved Kjeller skole,
Lillestrøm i Akershus

Har du opplevd et gyllent øyeblikk? Kontakt: redaksjonen@utdanningsnytt.no

Er du klar for videreutdanning?

Søk innen 1. mars!

KRYSSORD

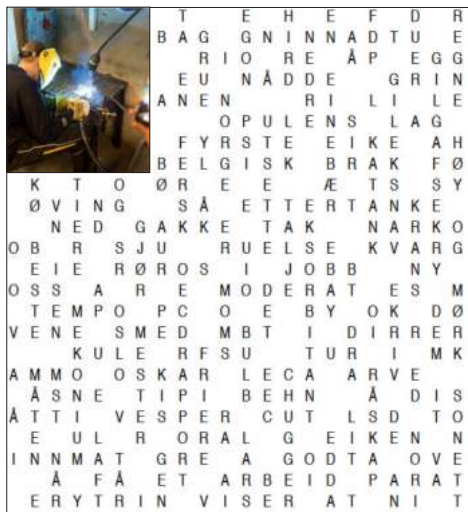
Løsningssetningen med navn og adresse sendes til: kryssord@utdanningsnytt.no innen 4. mars.
To vinnere får boksjekk og heder og ære i neste nummer.

		SØK- NADS- VED- LEGG		DANS FENGSEL		SKOGS- DYR MOLDE- PRON.		FREIA- SJOKO- LADE		BANNING STERK OMHU		KOM- MUNE I BRASIL 6. TONE DRYADE		HÅND- VERKER HAGL		AVTA LAGER TWIST	
								DUKKERT									
						DONING LEDER					SMØRERE «MEN- INGS- ELITEN»						
		OPPSJON KALSIUM PLAGG			VANVIDD = VIETNAM									SITAT FINN SKARDE- RUD		“	
															SV. VARE- MERKE FR. ØY ORDNE		
		ILDENS GUD SVENSK KJEDE						5 SUR- STOFF		KJEGLE BILMERKE FUGLEN			SKROT SELVLYD				
					FILM- SJANGER PLAST- TYPE												JOD BODØ- AVIS
					TYRKISK PARTI EKS FAG- FORBUND			TUMLER							ÅRE		
BAN- DASJE TRYNE		MERKE; TRÅKK		FRO- KOST	YTRET FELLER GULL			HESTE- LUGG ANNEN- RANGS				TROPISK TRE ENERGI- ENHET					
						3. TONE ELV	NORSK SKUE- SPILLER ATOM			NØL- ENDE JA					HEDER AM. BUD- FIRMA		
GIKK PÅ EN SMELL I BODØ 21.10.21		NB LEDES AV STEFFEN HANDAL			DUM HÆ			STED I LUNNER SLAG				NARRET ELV I SIBIR					
							SKI- SKYTTER- TRENER 1976-1980				FRED STASELIG AM. FY- SIKER		SVENSK KONSERN LETTJUV- ET KVINNE				
MANGAN VERD- ENSDEL			SLUDDER OVER- JORD- ISKE			INTER- VALL STEMME STÅLTAU										KAMMER- TONE(N) TYPE SVING	
				SKREV «PAVANE POUR UNE INFANTE DEFUNTE» PADLER				KOM- MUNE					= ITALIA	VALUTA- KODE EURO STANK			
KJENT- MANN DEN- GANG					RUMENSK BILMERKE 1957-2008 TAK			LEGEMET FUGLEN				YTTER- LIGERE				NORGE TRIST GI LOV	
		TRISTE «EN MANN MED NAVN ...»						DORME DRAG- ARM				HOS BRUTAL					
SMÅ- KAKE				ORDNE FARGE		FLY- SELSKAP				50 UTROP FOR AVSKY	BLOD- PROPP VILLE						
KALIUM								FERGEBY KONGE				STED YT- TERST I LOFOTEN 33-PLATE		TRÅD- BUNT	ENS SELSKAP		
				VEDUM- PARTI = SLO- VAKIA		RØYS	MENNENE DEL AV FUGLEMAGE FISKESNØRER			DRIKK NORRØN GUDINNE			FISK			ØVELSES- KJØR- INGS- BOKSTAV	
KRO; MAGE LARVE		SEN- TRAL- BANK HITTIL			STATER HOVED- STAD			SAK MAN ER OPP- TATT AV								ELV I ÅGDER	
								” AUDI- MODELL OG BYRÅ	TYKK	DESSERT EU- BORGER		GLID- NING	FOR		NORRØN GUD		
STRØM OVER- FØRE																	DRIKK HAST
					ARTIKKEL INNI LITER		RETUR- TAST				IRLAND 2. TONE				PATINA TESLA		
HVLTE																	

LØSNINGER

Kryssord nr 1

VINNERNE: Liv Jamtli, Mo i Rana, og Elizabeth M. Knudsen, Lyngseidet. Premien er hver sin boksjepp på kr. 500. Vi gratulerer!

Quiz

1. Risør
2. Simen Velle
3. Ostehøvelen
4. Ceylon
5. Vinmonopolet
6. Petter Smart
7. Øvrevoll
8. Han stjal 64000 speciedaler fra Norges Bank, tilsvarende godt over 20 millioner kroner i dagens verdi.
9. Tuberkulose
10. Beyoncé
11. En (giftig) fiskeart
12. Alta og Tromsø
13. Thomas Seltzer
14. Et støt eller slag mot albuen som gir utstrålende fornemmelser i fingrene.
15. Sveits

Kvar fredag publiserer me ein nettquiz på utdanningsnytt.no. Her finn du nye og tidlegare quizar: utdanningsnytt.no/tag/quiz

BLADENE VÅRE

Utdanningsforbundet gir ut medlemsblad og fire tidsskrifter. Alle publikasjonene er redaksjonelt uavhengige og redigeres etter Redaktørplakaten og Vær Varsom-plakatens regler for god presseetikk.

Som medlem i Utdanningsforbundet kan du få medlemsbladet Utdanning på papir eller digitalt. Neste utgave kommer: 14. mars

I tillegg kan du velge ett av disse tidsskriftene kostnadsfritt:

Første steg
Tidsskrift for
barnehagelærere.
Fire utgaver pr år.

Bedre Skole
fra førsteklasse
til lærerutdanning.
Fire utgaver pr år.

Yrke
Fokus på
yrkesopplæring.
Fire utgaver pr år.

Spesialpedagogikk
Fag- og forsknings-
tidsskrift.
Fire utgaver pr år.

MIN SIDE

Administrer abonnementene dine på
www.udf.no/min-side
eller kontakt medlemservice om du har spørsmål
medlem@udf.no, tlf.: 24 14 20 00

Ikke medlem, men ønsker abonnement?
Send e-post til: abonnement@utdanningsnytt.no

UTDANNINGSFORBUNDET

Besøksadresse: Hausmanns gate 17, Oslo
Postadresse: Postboks 9191 Grønland, 0134 Oslo. Telefon: 24 14 20 00

Videreutdanning for deg som jobber i skolen

- Undervisningsfag
- Ledelse og tverrfaglige emner
- Yrkesfag
- Praktisk-estetiske fag
- Nettstudier

 NTNU
VIDERE